



Vägen till arbetsmarknaden

En studie om upplevelser på arbetsmarknaden hos
invandrare med akademisk bakgrund

Ganimete Dervodeli Brajshori, Zainab Luaibi

Sociologi 15 hp

Halmstad 2014-06-23

Vägen till arbetsmarknaden

En studie om upplevelser på arbetsmarknaden hos invandrare med akademisk
bakgrund

VT 2012

Ganimete Dervodeli Brajshori och Zainab Luaibi

ABSTRACT

Examinationsnivå: Magisteruppsats i Sociologi 15 hp

Titel: Vägen till arbetsmarknaden – En studie om upplevelser på arbetsmarknaden hos invandrare med akademisk bakgrund.

Titel: The road to the labor market - A study about experiences in the labor market of immigrants with an academic background.

Institution: Sektionen för hälsa och samhälle

Författare: Ganimete Dervodeli Brajshori, Zainab Luaibi

Handledare: Åke Nilsén

Examinator: Magnus Karlsson

Summary

This study takes a look at immigrants with an academic background in various specializations such as medical, engineering, law, education, auditing and nursing. The purpose of this paper is to examine the experiences of immigrants with university education from their home countries, using the theoretical concepts of inclusion and strategy to assess their employment situation in Sweden. Furthermore, we have sought to explore informants' views regarding opportunities to succeed or fail with establishing themselves in qualified occupation. We have used a qualitative method. The chosen theories offer perspectives useful for this study with regards to inclusion in the labor market of immigrants with university education. The theory chapter presents stigma-inclusion and strategies for capital increase. Our study shows that on the path to inclusion in the labor market our informants experience difficulties in striving to reach their desired occupational positions corresponding to their education level acquired in their home country or through vocational training in Sweden. A step towards inclusion on the labor market is taken by "believing in yourself, struggling and not giving up". Also demand on the labor market is of importance, especially for the immigrant group struggling with achieving employment. Half of our informants are about to reach their desired positions in the labor market, while others already have achieved this by utilizing social networks. This strategy may be different from the rest of the population as a more limited social network for this group of immigrants. One possible explanation for this may be that there is a new country with a different culture which may mean that they do not have many other social relations

besides contacts with authorities and government institutions. This can act as a power mechanism that can both enable and constrain the labor market for this group.

Keywords: Immigrants, educational background, inclusion in the labor market, strategy.

Sammanfattning

Denna studie handlar om invandrare med olika akademisk bakgrund såsom exempelvis läkare, ingenjörer, jurister, lärare, revisorer och sjuksköterskor. Syftet med uppsatsen är att undersöka upplevelser hos invandrare med akademisk utbildning, i vilken de har fått med sig från sina hemländer. Vi vill således se hur deras situation ser ut på den svenska arbetsmarknaden, avseende inkludering och strategi. Därtill vill vi ta reda på informanternas synpunkter på möjligheterna att lyckas eller misslyckas med att etablera sig inom ett kvalificerat yrkesområde. Vi har använt oss utav en kvalitativ metod.

Valda teorier lyfter upp relevanta synpunkter för inkludering på arbetsmarknaden hos invandrarakademiker i denna studie. I teorikapitlet redovisas *Stigma- inkludering, och Strategier för kapitalökning*.

I vår studie visar resultatet på att våra informanter upplever svårigheter i sin strävan att nå en optimal arbetsposition som är i linje med deras tidigare utbildning från sitt hemland, och där de många gånger får arbeta med lägre kvalificerade yrken än vad de är utbildade till. Hälften av våra informanter är dock på väg att nå sina önskade positioner på arbetsmarknaden, och andra har redan lyckats med detta med hjälp av ett socialt nätverk. Trots detta tyder resultaten på att många upplever att vägen in till en arbetsmarknadsinkludering är svår, oavsett utbildning eller om man gått en yrkesutbildning i Sverige. En möjlig väg, och ett steg till inkludering på arbetsmarknaden, är att tro på sig själv, kämpa och inte ge upp. Andra faktorer som kan ha betydelse för hur det går för individer med annan etnisk bakgrund på arbetsmarknaden kan givetvis också hänga samman med om det finns ett socialt nätverk kring dessa människor samt vilken efterfrågan som finns på arbetsmarknaden. Denna grupp av invandrare med akademisk bakgrund har i regel mindre socialt nätverk än övriga i majoritetssamhället. En möjlig förklaring till detta kan vara att det är ett nytt land med en annan kultur vilket kan innebära att de inte har många andra sociala relationer förutom kontakter med myndigheter och statliga institutioner. Detta kan fungera som en maktmekanism som både kan möjliggöra och begränsa utrymmet på arbetsmarknaden för denna grupp.

Nyckelord: Invandrare, akademisk bakgrund, arbetsmarknadsinkludering, strategi

FÖRORD

Denna uppsats är vårt examensarbete. Den bygger på kvalitativa intervjuer med åtta invandrare med akademisk bakgrund. Vi vill tacka dessa invandrare för deras bidrag och visat förtroende för oss. Vi vill också rikta ett stort tack till Åke Nilsén, som med stort intresse följt hela vår uppsatsprocess samt ett stort tack till Johanna Jansson på Skrivpunkten för den tid du lagt på att hjälpa oss under uppsatsprocessen. Vi vill även rikta ett stort tack till våra familjer för visat tålamod och den kärlek som de har visat oss under vårt examensarbete.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställning	4
2.1 Disposition.....	4
3. Bakgrund	5
3.1 Historiskt - fakta om invandring.....	5
3.2 Invandrarnas sysselsättningsgrad och arbetslöshet.....	5
3.3 Orsaker till olika invandrargruppernas höga arbetslöshet.....	6
3.4 Sysselsättningens och arbetets roll i integrationspolitiken.....	7
4. Tidigare Forskning	8
4.1 Invandrarnas sociala delaktighet i Sverige	8
4.2 Arbetsmarknadsintegrering för invandrare	9
4.3 Kulturella skillnader	10
4.4 Politikens påverkan på invandrarnas integration på arbetsmarknaden	12
5. Teori.....	14
5.1 Stigma- inkludering	14
5.2 Strategier för kapitalökning	15
6. Metod, material och genomförande	18
6.1 Kvalitativ metod	18
6.2 Metodologiska utgångspunkter.....	19
6.3 Hermeneutik och förförståelse.....	20
6.4 Urval	21
6.5 Tillvägagångssätt	22
6.6 Etiska aspekter	23
6.7 Validitet/Giltighet	24
7. Resultat.....	26
7.1 Inkludering	26
7.2 Strategi	30
7.3 Sammanfattning	35
8. Analys	36

8.1 Inkludering	36
8.2 Strategi	40
8.2.1 Socialt kapital	40
8.2.2 Kulturellt kapital	45
9. Avslutande diskussion.....	48
Källförteckning.....	53
Bilaga - Intervjuguide	55

1. INLEDNING

I denna studie fokuserar vi på invandrare med en akademisk utbildning och dess etableringssituation inom den svenska arbetsmarknaden, det vill säga invandrare med en akademisk utbildning från sitt eget hemland. Vi är således intresserade av att studera invandrare med en akademisk bakgrund vad gäller deras upplevelser av inkludering på den svenska arbetsmarknaden och vilka strategier som använts på vägen dit. Vi upplever att många invandrare med en akademisk bakgrund har arbetspositioner på en lägre nivå än vad de borde ha. Exempelvis arbetar läkare som sjuksköterskor, ingenjörer som taxichaufförer eller på restauranger. Därmed väcktes intresset hos oss att vilja se på ämnet närmre och fördjupa oss i bakomliggande orsaker till varför invandrare med en akademisk bakgrund inte arbetar inom sina respektive yrkesområden. Enligt Lars Bäckström, Göran Arrius och Johan Trouvé (2012) behandlar det svenska samhället detta som ett komplext problem. I sin artikel: *Hjälp invandrade akademiker* (Ibid) har de skrivit om ett projekt som utförts av Länsstyrelsen i Västra Götalandslän i samarbete med Arbetsförmedlingen och Migrationsverket. De menar att detta har varit aktuellt under det senaste decenniet och forskare inom etnicitet har specifikt uppmärksammat detta under senare tid. Projektet handlar om invandrade akademiker som bär med sig sin utbildning ifrån sitt hemland.

Bäckströms et al. (2012) resultat visar att det tar tid för dessa invandrare att etablera sig på arbetsmarknaden i Sverige. Det är svårt för dem med yrkeskvalificerad utbildning att hitta ett arbete inom sitt gebit. För att fler akademiker med utländsk utbildning snabbt ska etablera sig på arbetsmarknaden krävs därför insatser som är anpassade för just den gruppen (ibid.). Regeringen bör därför hitta en permanent form för verksamheten. Bäckström et al. (2012) menar att projektresultatet visar att den kortaste vägen till en svensk läkarlegitimation tog i genomsnitt 2,1 år. Individerna i fråga har haft språkstudier med kunskapsstöd och praktik. Exempelvis fick 110 av de 141 läkare som deltog tidigt i projektet år 2000, arbete. Vi ställer oss frågande om inte denna strategi är slöseri med resurser och tid, både för samhället och för dessa invandrare. Detta mot bakgrund av att dessa invandrare har en akademisk bakgrund som går till spillo. Vi ser att bristen av arbetskraft inom de yrken som dessa invandrare är utbildade inom, finns över hela Sverige, såsom exempelvis läkare. Trots detta verkar inte invandrades yrkesutbildning värderas likvärdigt här i Sverige. Det kan exempelvis hänga samman med att varje land har sitt monopol på utbildning med olika former av krav utifrån landets regler, exempelvis examen eller legitimation.

Helen Jacobson Pettersson (2008) har undersökt invandrares upplevelser av förutsättningar för social delaktighet i en medelstor stad i Sverige. Hennes resultat visar på att informanterna upplever en möjlighet till delaktighet i det svenska samhället, men att de framförallt upplever hinder inom arbetsmarknadsområden med tanke på *”acceptans och gemenskap med etniska svenskar”* (2008, s 160). Med stöd av detta anser vi att det går att problematisera och undersöka detta vidare hos en grupp invandrare med akademisk bakgrund, med fokus på vilken strategi som är bäst för inkludering på den svenska arbetsmarknaden. David Byrne (2005) menar med inkludering en ansträngning att inkludera sig på arbetsmarknaden genom att uppnå en hög kompetens. På så sätt underlättas för individen att uppnå sin arbetsposition på marknaden med avseende på situationen i samhället som varierar från individ till individ.

För att kunna bli inkluderad på arbetsmarknaden prioriteras enligt Byrne (2005) individer med högre kvalifikation än de med lägre. Därför undrar vi i vilken mån invandrare med akademisk utbildning upplever vägen till inkludering på arbetsmarknaden och vilka strategier använder dem. Här är det intressant att se dessa invandrares upplevelser när det gäller deras utbildningsnivå som de bär med sig från sina hemländer. Sverige har sina krav på utbildning. Frågan är hur invandraren ska kunna uppnå sin adekvata arbetsposition på den svenska arbetsmarknaden. Katarina Lundqvist (2010) lämnar intressanta tankar på ungas syn på sina framtidskarriärer i sin avhandling *Möjligheternas horisont - Etnicitet, utbildning och arbete i ungas berättelse om karriärer*. Denna speglar hur ungdomar ser på sina förutsättningar och positioner i samhället gällande de val som de gör i sin karriär samt hur samhället ser på de unga när det gäller de möjligheter som unga erbjuds. Lundqvists (2010) resultat visar på att dessa ungdomar upplever exkludering på arbetsmarknaden, *”de förhåller sig till en extern kategorisering och hanterar de begränsningar som de uppfattar att kategorin utgör”* (Lundqvist, 2010:251). Med detta menar hon att dessa ungdomar anpassar sig efter hur situationen är. Exempelvis är de medvetna om förekomsten av svårigheter, men de blir ändå inte direkt påverkade av det utan fortsätter med att försöka uppnå sina mål och försöker inte förändra kategorin som sådan.

Extern kategorisering innefattar kategorin 'invandrare' till synes genom anpassningsstrategier. Dessa ungdomar anstränger sig för att inkludera sig på arbetsmarknaden med hjälp av exempelvis praktikplats och att starta eget företag samt byta namn (ibid.). Att många invandrare med akademisk bakgrund arbetar med lägre arbetsposition ger en bakgrund till

varför vi vill genomföra vår undersökning, för att få se om vad som ligger bakom detta. Vi undersöker problemet genom en kvalitativ metod. Vi väljer att intervjua ett antal invandrare med akademisk bakgrund. Vi anser att dessa är en relevant målgrupp utifrån vårt syfte: Att ta reda på deras upplevelser gällande arbetsmarknadsinkludering inom sin önskade yrkeskvalificerade position samt vilka strategier de använder sig utav för att nå sitt mål.

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med föreliggande uppsats är att undersöka ett antal invandrare med en akademisk utbildning från sin ursprungsländer och deras upplevelser av att komma in på arbetsmarknaden i Sverige. Därtill vill vi ta reda på informanternas synpunkter på möjligheterna att lyckas eller misslyckas med att inkluderas inom ett kvalificerat yrkesområde. Med utgångspunkt i detta syfte avser vi besvara följande frågeställningar:

- I vilken mån upplever invandrare med akademisk bakgrund inkludering på arbetsmarknaden?
- Vilka strategier använder dessa invandrare för att bli inkluderade på arbetsmarknaden?

2.1 Disposition

Vi kommer i denna del att presentera hur uppsatsen är strukturerad. Kapitel ett utgör vår inledning, där avgränsas problemet och målet med uppsatsen. Därefter presenterar vi i kapitel två syftet och frågeställningarna, och som handlar om uppsatsens huvudfokus. I kapitel tre presenterar vi uppsatsens bakgrund om invandrarnas position på arbetsmarknaden i Sverige ur ett historiskt perspektiv. Vi belyser även de svårigheter och möjligheter som har funnits, vilket vi anser är grunden för resten av uppsatsen. Sedan presenterar vi i kapitel fyra tidigare studier kring området invandrares sociala delaktighet, arbetsmarknadsintegrering och kulturella skillnader samt politikernas påverkan på arbetsmarknadsintegrationen. Detta för att ge en överblick över ämnet. I kapitel fem redovisar vi de teoretiska grundsatserna i denna del av uppsatsen, och som vi även anser är en grund för uppsatsens empiriska del. Därefter presenterar vi i kapitel sex den empiriska studien som redovisar vilken metod vi använt och hur urvalet har grundats i studien. Metoden handlar även om etiken som är en viktig del för att informanterna ska känna sig säkra och skyddade. Sedan i tillförligheten har vi tydliggjort hur materialet hanterats. I kapitel sju presenteras och bearbetas resultaten. I kapitel åtta analyserar vi empiri, teorier och tidigare forskning i relation till vårt syfte och frågeställningar. Slutligen konkluderas problemställningen och slutsatsen och till sist ger vi förslag till framtida studier och forskning inom vårt ämne.

3. BAKGRUND

I detta avsnitt ges en kortfattad bakgrund om invandrarnas position på arbetsmarknaden i Sverige, detta utifrån de svårigheter och förklaringar som har funnits historiskt. Här beskrivs invandrares väg till arbetsmarknaden mer specifikt. Vi anser att detta är viktigt för läsaren att delge denna information.

3.1 Historiskt – fakta om invandring

Före 1930-talet var ekonomin i Sverige svag och därmed var det flera svenskar som utvandrade (Migrationsinfo, 2012). Däremot har arbetskraftsinvandringen, eller den ekonomiska invandringen till Sverige sett olika ut över tid (ibid.). När det gäller det senaste århundradet, och i synnerhet efter andra världskriget och framåt till 1970-talet, har arbetskraftsinvandringen till Sverige varit relativt hög. De flesta kom från Europa och från de nordiska länderna (ibid.). Flera kom också från Amerika, men de flesta av dessa var svenska utvandrare som återinvandrade. Däremot var det väldigt få som kom ifrån andra världsdelar (ibid.) Arbetskraftsinvandringen organiserades av Arbetsförmedlingen mellan åren 1950-1967 (ibid.). Arbetsförmedlingen antog sedan arbetskraft i samarbete med utländska myndigheter då företag anmälde sitt intresse av arbetskraft från andra länder (ibid.). År 1967 blev det en lagändring vilket innebar att man inte längre kunde söka arbetstillstånd i Sverige (ibid.). På 1970-talet upphörde därmed arbetskraftsinvandringen och istället ökade invandringen av flykting- och familjeanknytning till anhöriga som kommit tidigare till Sverige (ibid.). Under senare delen av 2008-talet var det lättare för medborgare ifrån utomeuropeiska länder att immigrera till Sverige för att arbeta (ibid.). Återigen ändringar i svensk lagstiftning möjliggjorde detta, men även förändringarna inom den svenska ekonomin. Därmed har det över tid varit olika lönsamt att invandra till Sverige (ibid.).

3.2 Invandrarnas sysselsättningsgrad och arbetslöshet

Michael Hagos (2001) uppger fakta som togs upp på ett nordiskt seminarium i Sverige: *Arbetsmarknadens roll i invandrarnas integrationsprocess* gällande arbetsmarknad och invandrarnas integration i Sverige. För utlandsfödda, i jämförelse med hela befolkningen, försvagades positionen på arbetsmarknaden under 1990-talet, och på så sätt försämrades både siffrorna för sysselsättning och arbetskraftsdeltagande som ett led i en ökad arbetslöshet (ibid.). Hagos (2001) hävdar att på slutet av år 2000 har de flesta invandrare som är födda utomlands mer svårigheter på arbetsmarknaden än den infödda befolkningen. När det gäller

storstadssatsningens lokala utvecklingsavtal gav regeringen 480 miljoner kronor årligen mellan åren 1999 och 2000 som en arbetsmarknadsåtgärd. Hela 80 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år var inkluderade i denna satsning, och målen skulle vara uppnådda till år 2004 (ibid.). Dessa resurser användes med undantag av stöd till de invandrare som bodde i utsatta bostadsområden med hög andel arbetslösa, till språkutveckling och svenskundervisning, delvis kombinerat med arbetsplatspraktik (ibid.). Dessutom överlämnades åt statliga myndigheter uppdraget att ta fram handlingsplaner för att gynna etniska invandrare. Från och med år 1998 beslöt de statliga myndigheterna att redovisa resultaten och planerade åtgärder för kulturella och etniska invandrare (ibid.). Regeringen har lyckats med detta när det gäller gruppen infödda befolkningen, men inte utlandsfödda. I denna kontext finns det stora skillnader mellan olika grupper av invandrare i avseende på deltagande i arbetslivet. Invandrare från Afrika, Asien och nyanlända invandrare har stora svårigheter att delta på arbetsmarknaden (ibid.).

År 2000 fick arbetsmarknadsverket 100 miljoner kronor för kortvariga personalstöd i storstadsområdena för att stärka positionen på arbetsmarknaden för invandrare. Förutom det hade regeringen reserverat 100 miljoner kronor mellan år 2001 och 2003 för att öka sysselsättningen bland invandrare (ibid.). Pengarna användes bland annat för kompletterande utbildningar för invandrare med högskoleutbildning inom bristyrken (ibid.).

3.3 Orsaker till olika invandrargrupperns höga arbetslöshet

Hagos (2001) hävdar att arbetslösheten har gjort det besvärligt för många invandrare att skaffa sig likvärdiga levnadsvillkor. De arbetslösa invandrare som inte lyckats få ett regelmässigt arbete, ställs utanför det allmänna trygghetssystemet med exempelvis arbetslöshetsförsäkring och som leder till att dessa invandare blev hänvisade till socialbidrag för sin försörjning (ibid.). Andra aspekter som har bidragit till att försvåra arbetsmarknadssituationen för många invandrare är exempelvis strukturförändringen i näringslivet, ökade kompetenskrav och högre krav på kunskaper i svenska språket (Hagos, 2001). Dessutom kan det också bero på diskriminering och negativa attityder bland arbetsgivare samt brist på kontakt med nätverk som är viktiga för invandrares deltagande i arbetslivet (ibid.). Den stora skillnaden i arbetslöshet mellan olika grupper avspeglas i statistiken genom låg sysselsättningsintensitet och relativt hög arbetslöshet bland utlandsfödda från den så kallade tredje världen (ibid.). Bland dem som står utanför arbetsmarknaden finns många nyinvandrade som har behov av

omfattande vidareutbildningar och arbetsförberedande åtgärder innan de kan få ett arbete (ibid.).

3.4 Sysselsättningens och arbetets roll i integrationspolitiken

Hagos (2001) anser att en huvudsaklig förutsättning för integration är att varje individ har rätten att försörja sig genom eget arbete. Syftet för den svenska integrationspolitiken är att den uppmanar till jämlikhet på arbetsmarknaden. Jämlikhet i arbetslivet gäller att alla individer oavsett etnicitet ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter när det gäller arbete, arbetsvillkor och utvecklingsmöjligheter. Ingen individ ska känna sig diskriminerad i arbetslivet på grund av sitt ursprung eller sin etniska tillhörighet (ibid.). Sveriges framgång skall vara konstruerad så att hela den arbetsförmögna invånaren och varje individs förmåga ska bidra till den samhällsekonomiska utvecklingen. Därför har arbetet stor betydelse för integrationen, den ekonomiska utvecklingen och möjligheten att trygga den framtida finansieringen av framgången. Detta är viktig även för en jämnare inkomstfördelning tillika inkomstmöjligheter, när det gäller integrationen på arbetsmarknaden (ibid.).

4. TIDIGARE FORSKNING

I detta avsnitt kommer vi att relatera till och presentera fyra forskningar där de undersökt området invandrarers sociala delaktighet, arbetsmarknadsintegrering, kulturella skillnader och politikens påverkan på arbetsmarknadsintegrationen. Dessa forskningsresultat relaterar vi till vår studies syfte, som handlar om invandrare med akademisk utbildning upplevelse med fokus på inkludering och strategi på arbetsmarknaden inom deras yrkes kvalificerade yrkesområde. Förhållandet mellan resultaten i föreliggande studie och den forskning som presenteras i detta avsnitt diskuteras i vårt analyskapitel.

4.1 Invandrarnas sociala delaktighet i Sverige

Helen Jacobson Pettersson (2008) vid institutionen för vårdvetenskap och socialt arbete vid Växjö universitetet har skrivit en avhandling: *”Socialt medborgarskap och social delaktighet – Lokala upplevelser bland unga kvinnor och män med utländsk bakgrund”*. Pettersson (2008) har använt sig av en kvalitativ metod. Syftet var att undersöka hur informanterna med utländsk bakgrund i Sverige upplevde förutsättningarna för social delaktighet och ett socialt medborgarskap i det svenska samhället.

I Petterssons (2008) studie beskriver informanterna social delaktighet inom tre olika nivåer. På individnivå åsyftas individuellt handlande och ansvar för ett helvärdigt socialt medborgarskap samt social upplevelse av ansvar och sammanhållning. Själva ansvaret menar de är exempelvis att utbilda sig för att kunna få ett arbete. På gruppnivå, menar dessa informanter att stödja de sociala grupper som är utsatta och bidra till en bättre integrering och anstränga sig för att ändra de fördomar som finns hos både personer med utländsk bakgrund och personer med svensk bakgrund. För att förändra dessa förhållanden ser informanterna till att det krävs politiska insatser i samhället. På en strukturell nivå handlar det således om politiskt handlande. Här menar Pettersson (2008) att informanterna inte förväntar sig samhälleliga åtgärder som främjar inkludering och social delaktighet samt acceptans i det svenska samhället gällande boende, politik, utbildning, arbete och fritid. Utan informanterna accepterar den situation som de befinner sig i, och att de i allra högsta grad åligger dem själva att anstränga sig och vara ambitiösa för att uppnå sina mål, speciellt när det gäller inkludering på arbetsmarknaden. Enligt Pettersson (2008) har informanternas upplevelser framförallt visat hinder inom arbetsmarknadsområden beträffande social bundenhet vad gäller *”acceptans och gemenskap med etniska svenskar”* (Pettersson, 2008:160).

Sammanfattningsvis visar Petterssons (ibid) resultat på att informanterna inte alltid känner sig accepterade och respekterade när det gäller förutsättningarna för social delaktighet, och ett socialt medborgarskap. Detta på grund av en etnisk diskriminering. Petterson (2008:10) hävdar att: *"Resultaten visar på upplevelser av möjlig delaktighet, men också hinder och begränsade möjligheter som orsakas av diskriminering samt vilja att bemästra svårigheter"*. Petterson (2008) antyder att det finns möjligheter när det gäller att "delta" beträffande boende, utbildning, arbete, fritid eller politik, men det finns också absoluta hinder när det gäller uppfattningen av acceptans och gemenskap i bemötandet från den svenska majoritetsbefolkningen. Informanterna upplever diskriminering och söker sig till grupper med utländsk bakgrund för att få känslan av trygghet och tillhörighet. Informanterna menar att deras vänner och släktingar har blivit diskriminerade på grund av etnicitet i samband med att de sökt arbete. Det har dels inneburit att de inte överhuvudtaget fått något arbete och dels att de fått ett arbete, men som inte motsvarar deras formella kvalifikationer. Petterson (2008) trycker på att lika villkor vad gäller sociala rättigheter och skyldigheter har stor betydelse för utländska människor för att på så vis känna sig som fullt respekterade sociala medborgare.

Pettersons (2008) avhandling tyder på att det finns möjligheter när det gäller invandrades deltagande på arbetsmarknaden, men det finns också hinder, när det gäller acceptans och gemenskap av och med den svenska majoritetsbefolkningen på grund av förekomsten av diskriminering. Därmed vill vi i vår studie se hur invandrare upplever mottagandet på den svenska arbetsmarknaden.

4.2 Arbetsmarknadsintegrering för invandrare rättvisa

Ekberg och Hammarstedt (2002) har i sin studie *"20 år med allt sämre arbetsmarknadsintegrering för invandrare"* undersökt utrikesfödda och infödda invandrades situation på arbetsmarknaden. Ekberg och Hammarstedt (2002) arbetar vid Centrum för arbetsmarknadspolitisk forskning (CAFO) vid Växjö universitet. Ekberg är också professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet. Ekberg arbetar även vid Centrum för arbetsmarknadspolitisk forskning. I Ekberg och Hammarstedts (2002) vetenskapliga artikel har de använt sig av en diskursanalys i sin studie, där de har använt sig utav flera andra tidigare studier och analyserat dessa. Syftet med deras studie var att få kunskap om det finns någon skillnad mellan utrikesfödda och inrikesfödda invandrargrupper i förhållande till arbetsmarknaden (Hammarstedt, 2002:344).

Utifrån Ekberg och Hammarstedts (2004) studie visar det att sysselsättningsgraden för invandrare i Sverige har fallit drastiskt under de senaste 20 åren i jämförelse med hur situationen ser ut för genomsnittsinvånaren. Ekbergs och Hammarstedts (2004) resultat visar på att skillnaden hos de invandrare som är födda utomlands är att arbetslösheten fortfarande var väsentligt mycket högre än för de som är infödda, samt visar sig att känslan av utanförskap var högre hos utrikesfödda än för de infödda gentemot svensk arbetsmarknad. Enligt Ekbergs och Hammarstedt (2004) är förklaringen till detta att många av de nya invandrarna har en annorlunda bakgrund än tidigare invandrare. Ekbergs och Hammarstedt (2004) hävdar att:

Detta kan skapa osäkerheter hos svenska arbetsgivare om innehållet i den kompetens som förvärvats i ett helt främmande utbildningssystem .(...) dvs att man bedömer en enskild individ i en grupp utifrån en uppfattning om vad som gäller i genomsnitt för gruppen. (Ekbergs och Hammarstedts, 2004:348).

Citatet ovan belyser den svårighet våra informanter upplever på arbetsmarknaden, och inte sällan ifrågasätts dess akademiska bakgrund som de bär med sig från hemlandet. Intressant blir att ställa detta i relation till deras arbetsmarknadsprocess samt gällande möjligheter till inkludering på arbetsmarknaden.

4.3 Kulturella skillnader

Paulina de los Reyes (1998) har forskat om genus och etnicitet vid Ekonomisk-historiska institutionen, Uppsala universitet. Reyes (1998) har i sin artikel använt sig av en diskursanalys där hon utgår från tidigare forskningar och empiriskt material. Reyes artikel "I skärningspunkten mellan genus och etnicitet" (1998) syftar på invandrarkvinnors position på den svenska arbetsmarknaden i samband med deras roll som arbetskraft, och de föreställningar som utvecklades med tiden till en speciell kategori inom arbetskraften. Reyes sätter fokus på hur invandrarkvinnor definieras i relation till andra grupper inom arbetskraft samt på vilka konsekvenser som detta för med för att förstå hur tolkningar om kön och etnicitet skapas och legitimerar fördelningen på den svenska arbetsmarknaden.

Reyes (1998) talar om invandrarkvinnors svåra situation på dagens arbetsmarknad i relation till strukturella och kulturella motiveringar. Reyes (1998) fokuserar främst på kvinnor som

kom som arbetskraftsinvandrare under 1960-talet. Det är oftast invandarmannen som står i fokus med tanke på att det är invandarmannen som är representant för hela invandrarkollektivet, vilket detta visas i såväl vetenskapliga som i det offentliga samtalet. Därmed saknas en samlad bild av invandrarkvinnornas situation på arbetsmarknaden. Trots detta finns det uppgifter som bekräftar både om ett aktivt arbetskraftsdeltagande och om arbetsvillkor vilket skiljer sig från invandrarekvinnor till svenska kvinnor och invandarmän: *”Det är därför minst sagt en paradox, att trots att majoriteten av alla nyinflyttade var kvinnor som i stor utsträckning var i arbetskraften, så definieras invandringen efter kriget med manliga invandrare som mått”* (Reyes, 1998:16). Under 1980-90 talet efterfrågades inte arbetskraften längre på grund av förändringar av socialkompetenskraven. Reyes (1998) menar att strukturella förklaringar visar aspekter som rationaliseringar inom arbetsmarknaden. Exempelvis har organisatoriska förändringar och teknisk utveckling ökat kraven på grundläggande kunskaper och ansvarstagande även längre ner i arbetsorganisationen, och därmed har många ingångsjobb försvunnit. Kompetenskraven blir också högre på grund av den höga arbetslösheten och den alltmer utbildade arbetskraft som finns. Att invandrare blir påverkade på grund av strukturella förändringar i ekonomin brukar förklaras i samband med kulturella drag som gör dem till en mindre kvalificerad arbetskraft, i vilken invandrades kompetens värderas till lägre nivåer på grund av deras kulturella skillnad. Reyes (1998) använder ofta begrepp som ”social kompetens”, ”kulturellt avstånd”, och ”Sverigespecifika kunskaper” i syfte att framhålla dessa som ”kulturella handikapp”.

Reyes (1998) studie visar när det gäller inkludering på arbetsmarknaden, att om bilden av invandrare som ”de andra” institutionaliseras, då minskar också innebörden av det sociala, kulturella och historiska arv som varje individ bär med sig från sitt hemland. Därför menar Reyes (ibid) att skillnader mellan olika grupper inte är givna och oföränderliga utan skapas och legitimeras i den historiska processen. Därför ifrågasätter hon också om det går att beskriva invandrarkvinnors situation och menar istället att frågan bör ställas om den officiella diskursen som återspeglar majoritetssamhällets syn och värderingar. I förbindelse till detta vill vi undersöka upplevelser hos invandrarna med akademisk bakgrund och dess påverkan av de regler och lagar som gäller i Sverige i relation till inkludering på arbetsmarknaden.

4.4 Politikens påverkan på invandrarnas integration på arbetsmarknaden

Agneta Hedbloms (2004) avhandling: *Aktiveringspolitikens Janusansikte - En studie av differentiering, inklusion och marginalisering*, syftar till att undersöka "Hur aktiveringspolitiken kan bidra till invandrade kvinnors och mäns process in på arbetsmarknaden och på vilka villkor" (Agneta Hedbloms, 2004:12). Hedblom (2004) använder sig i sin avhandling av fallstudier av åtta verksamheter vilka administrerar aktiveringspolitik i fyra olika stadsdelar i Malmö. Hon utförde åttiosju intervjuer med handläggare och invandrade män och kvinnor, samt använde dokument från verksamheterna angående invandrade kvinnors och mäns utveckling in på arbetsmarknaden. Flera studier visar också, enligt Hedblom (2004) att aktiveringspolitiken kan leda antingen till integration eller till marginalisering, detta genom en differentiering baserad på föreställningar om skillnader mellan könen och etniska minoriteter, i samband med varierade yrkesområde på arbetsmarknaden. Hedblom (2004) menar i sin studie att aktiveringspolitiken kan bidra till invandrade mäns och kvinnors integration på arbetsmarknaden genom att de möjligheter som erbjuds dem kan leda till en förbättring av kvalifikationsnivån samt till ett socialförsäkringssystem, vilket gör att deras kunskap om sociala rättigheter kan stärkas (ibid). Genom att använda olika sanktioner som är anslutna till aktiveringskravet, såsom att minska socialbidraget vid uteblivet besök, används som en huvudsaklig del i "fostran" av klienten, och på så sätt pressas individen att anpassa sig till aktivitetskravet.

Resultatet visar invandrade kvinnors och mäns process in på arbetsmarknaden, att det är aktiveringspolitiken som kan ha betydelse gällande att undvika skapelse av differentiering när det är fråga om kön eller etnicitet. Det beror på de resurser som aktiveringspolitiken erbjuder till män och kvinnor i relation till arbetsmarknaden, och att det skiljer sig från kommun till kommun, samt att det beror på vilka som uppfyller aktiveringspolitikens krav. "Det är värt att notera att de invandrade kvinnorna i denna undersökning i flera fall, trots utbildning och arbetslivserfarenhet, inte kommit långt i processen mot arbetsmarknaden och inte tilldelats några kvalifikationshöjande resurser. Strukturellt sett vet vi att det finns en differentiering på arbetsmarknaden mellan invandrade kvinnor och män" (Hedblom, 2004:175). På så sätt menar Hedblom (2004) att grupper av invandrade kvinnor diskrimineras i olika sammanhang. Dessahar dock inte specifikt intresserat sig för aktiveringspolitikens innebörd eller roll i den diskrimineringen, därmed kan inte användas det för att få ett tydligt svar i denna fråga.

Hedbloms (2004) avhandling visade att politiken har påverkan på invandrarna i relation till arbetsmarknaden. Därmed i samband med denna påverkan genom regler, lagar, sanktioner och resurser ville vi undersöka invandrarnas upplevelse om anledningen till deras deltagande på arbetsmarknaden. Här undrar vi hur invandrarna upplever den hjälp de får under sin väg till arbetsmarknaden. Känner de ett behov av att vara aktiva och anstränga sig för att kunna delta på arbetsmarknaden.

5. TEORI

De valda begreppen i detta teorikapitel är redskap till analysen av det empiriska materialet och som vi kommer att redovisa i analyskapitlet. Dessa begrepp tas upp utifrån ett sociologiskt perspektiv och de ska kategoriseras till tre olika teorier: Stigma - inkludering från Goffman (2001) och olika kapital från Bourdieu (1999). Vi valde dessa teoretiska perspektiv för att sammanföra materialet av empiri i uppsatsen, vilket vi anser är väsentliga att anknyta till uppsatsens syfte.

5.1 Stigma - inkludering

"Grekerna, som tydligen höll mycket styvt på visuella hjälpmedel, skapade termen stigma för att beteckna kroppsliga tecken avsedda att påvisa någonting ovanligt eller nedsättande i en persons moraliska status" (Erving Goffman 2001:11). Enligt sociologen Goffman (2001) innefattar stigma att en person stämplas för oduglighet eller handikapp inom ett visst område av de personer som den kommer i kontakt med. I relation till vår studie är det intressant att se hur stigma förefaller hos invandrare med akademisk bakgrund gällande deras karriärstatus utifrån deras upplevelse i kontakt med arbetsmarknaden. Svenska språket kan vara en grund för stigmatisering. Goffman (2001) menar att det finns kategoriseringar i alla samhällen, exempelvis besitter en person mindre värderade egenskaper som gör att den skiljer sig från andra människor, och på så sätt betraktas personen som en etiketterad människa.

Utifrån Goffmans (2001) synsätt på kategoriseringar, vill vi se hur invandrare med en akademisk bakgrund upplever sina egenskaper på den svenska arbetsmarknaden med tanke på deras kompetensbakgrund. Goffman (2001) belyser olika former av stigma såsom De egna och De moraliska barriärerna. Dessa former av stigma kan kopplas till dessa invandrades upplevelse i möte med svårigheter eller möjligheter på arbetsmarknaden. Goffman (2001) anser att stigma berör normativa förväntningar som inte uppfylls av personen och som kan leda till nedvärdering av dem själva: "*Han besitter ett stigma, han avviker på ett icke önskvärt sätt från våra förväntningar. Vi samt de som inte på ett negativt sätt avviker från de speciella förväntningarna det här kallar jag här för de normala*" (Goffman, 2001:14). På så sätt menar Goffman (2001) avskärs personen i fråga från samhället och från sig själv vilket kan resultera i att personen känner sig ensam och nedvärderad inför en värld som inte accepterar den. De personer som själva har denna form av stigma kallas för *De egna*. Även när det gäller invandrare med akademisk bakgrund vill vi undersöka i vilken mån de upplever inkludering

utifrån samhällets kompetenskrav på den svenska arbetsmarknaden. I flertalet fall hittar man vägar för att slippa känna sig ensam - det finns människor som har samma stigma som en själv och som visar sympati gentemot en genom att ge stöd och få den stigmatiserade personen att känna sig normal och fullt mänsklig: "*Eftersom de av egen erfarenhet noggsamt vet hur det är att ha just detta speciella stigma, kan somliga av dem ge honom viss handledning i hur man kan klara sig med sitt stigma*" (Goffman, 2001:28). I relation till vår studie blir det intressant att se hur invandrare med akademisk bakgrund upplever stöd och hjälp från människor med samma nationalitet för att kunna komma in på arbetsmarknaden.

Goffman (2001) avser med *Den moraliska karriären* att en person som har eller tilldelas ett stigma genomgår en socialisationsprocess: Den stigmatiserade personen lär sig hur de normala människorna fungerar och lär sig att den skiljer från dem andra och lär sig vad för konsekvenser ens stigma medför. I förbindelse till detta undersöker vi hur invandrare med akademisk bakgrund upplever inkluderingsprocessen när det gäller att uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket som är i nivå med det behov som krävs för att kunna lyckas med sin önskade arbetspositionsnivå på den svenska arbetsmarknaden.

5.2 Strategier för kapitalökning

Pierre Bourdieu (1999) resonerar i *Praktisk förnuft* om hur habitus och kapital påverkar det sociala livet. Vi uppfattar att Bourdieu (1999) menar att habitus bidrar till att ordna sociala relationer. En individs habitus förändras med tiden beroende på hur den sociala statusen förändras. I samband med Bourdieus syn på habitus tycker vi att det är intressant att undersöka invandrare med akademisk bakgrund om hur de upplever sin situation på svenska arbetsmarknaden med tanke på förändringar av deras habitus. Detta kan relateras till den strategi de använder för att kunna uppnå sin önskearbetsposition på arbetsmarknaden.

Bourdieu (1999) förklarar samhället som bestående av två olika rum, nämligen det *sociala rummet* och *livsstilarnas rum*. Med det *sociala rummet* menar Bourdieu (ibid) att det hjälper oss att analysera och ordna olika habitus för att människor ska kunna ha förståelse för varandra. Han menar att det som finns i ett socialt rum, ett rum av differenser, i vilket klasserna existerar liksom i latenta lägen, vilket vill säga att denna form av klass antingen uppfinns eller skapas (ibid.). Med *livsstilarnas rum* menar Bourdieu (1999) att det handlar om symboliska egenskaper och tillgångar. Med hjälp av det sociala rummets struktur kan vi

bestämna olika habitus. Människor uppfattar varandra med olika livsstilar beror på olika habitus, och gör att vi kan betrakta vissa olikheter som naturliga. Det här påverkar hur sociala identiteter formas och uppfattas. Denna modell kan fungera som praktisk grundsats för den klassificering som finns mellan rummet av positioner i det sociala rummet och rummet av habitus och positionsgrader som bygger på att vi ser på människor inte bara utifrån deras levnadsvillkor utan också utifrån deras kulturella sysslor, konsumtion, politiskt intresse och så vidare. Det är här som den sociala världen och olika livsstilar utformas (ibid.). Bourdieu (1999) resonerar om olika kapital som exempelvis ekonomiskt, socialt, kulturellt och symboliskt, och han anser att dessa kapital är nödvändiga för att individen ska kunna uppnå en hög status i samhället.

Vi har valt att använda oss utav socialt och kulturellt kapital som vi anser är ett begrepp som är relevanta för vår studie. Dessa kapital är relevanta därför att invandrare med akademisk bakgrund ska kunna uppnå deras önskade arbetspositioner på den svenska arbetsmarknaden.

Bourdieu (1999) menar med *socialt kapital* att i dagens samhälle klarar sig inte människor utan denna kapitalform, vilken är relaterad till människor, släkt och sociala nätverk (ibid.). Han anser att otillräckligt socialt kapital kan tolkas som isolering (ibid.). Bourdieu (1999) anser att det sociala kapitalet även kan påverka det ekonomiska kapitalet huruvida man har ett arbete eller ej (ibid.). Socialt kapital kan kopplas till invandrare med akademisk bakgrund genom dess betydelse när det gäller strategier på den svenska arbetsmarknaden. Vidare talar Bourdieu (1999) om att det finns klasskillnader mellan människor, det vill säga:

...att människor som befinner sig högt upp i rummet inte har stora utsikter att vara ihop med människor som befinner sig långt ner i det, för det första eftersom de inte har stora utsikter att möta varandra personligen (annat än på så kallade "dåliga ställen", det vill säga till priset av en överträdelse av de sociala gränser som avspeglar de rumsliga avstånden); och om de ändå av en tillfällighet skulle träffas i något sammanhang, skulle de "inte förstå sig på" varandra, egentligen aldrig begripa varandra och heller inte trivas tillsammans (Bourdieu 1999:21).

Bourdieu (1999) betonar att människor som inte kommer från samma klass, har svårt att mötas, det vill säga att arbeta på samma nivå eller åtminstone att förstå varandra på samma nivå. Även invandrares akademiska utbildning som de bär med sig från sina ursprungliga hemländer kan vara intressant att se på och hur den betraktas på arbetsmarknaden, i samband

med det kompetenskrav som gäller i Sverige samt hur dessa invandrare lyckas med att komma in på arbetsmarknaden.

Det *kulturella kapitalet* är enligt Bourdieu (1999) gestaltat i människor som kunskaper och erfarenheter samt hur en människa talar och rör sig. Det handlar om vilka glasögon man väljer att se världen ur, och dessa är beroende av ens trosföreställningar. Men det finns också enligt Bourdieu (1999) t ex utvecklade språktraditioner, utbildningsinstitutioner, akademier och muséer, böcker annan skrift som kan förena ett kulturellt kapital. Det gäller exempelvis att ha den behörighet som krävs till yrkesutbildningar och positioner där kulturellt kapital räknas. Här kan relateras till invandrare med akademisk bakgrund, och deras syn på att tillhöra samma status även här i Sverige med den utbildning som de bär med sig från sina hemländer. Det blir intressant att analysera kulturellt kapital som Bourdieu (1999) talar om i relation till våra informanternas strategier, som de använder sig av för att kunna bli inkluderade på arbetsmarknaden.

6. METOD, MATERIAL OCH GENOMFÖRANDE

I detta kapitel redogör vi inledningsvis för våra metodologiska utgångspunkter för studien. Därefter diskuterar vi urvalsförloppet och det slutliga urvalet för de intervjuer som studien bygger på. Vi ska tydliggöra och diskutera kvalitativ metod, metodologiska utgångspunkter, hermeneutik och förståelse, urval, tillvägagångssätt, forskningsetiska reflektioner och tillförlighet, presentationen av bearbetningen av data. Detta gör vi för att ge läsarna en bakgrund till varför uppgiften och de slutsatser vi kommer fram till, ser ut som de gör.

6.1 Kvalitativ metod

Metoden i studien grundas i teman om invandrare som har akademisk utbildning från deras hemländer. Fokus på studien är våra informanternas upplevelse om inkludering och strategi inom arbetsmarknaden, som en subjektiv upplevelse. Kvalitativ metod innebär att den har som utgångspunkt studiesubjektens synsätt, medan en kvantitativ studie i stort sett utgår ifrån forskarens uppfattning om *"vilka dimensioner och kategorier som skall stå i centrum"* (Alvesson och Sköldberg, 2008: 17). För att forska och fånga vår studies fenomen behövs ett bra tillvägagångssätt, och valet föll på en kvalitativ metod. Vi anser att betydelsen mellan vår empiri och föreliggande studiens problematik kan belysas bäst utifrån den kvalitativa metoden, vilket i annat fall hade vi inte kunnat få det svar som vi fått vilket är väsentligt till våra frågeställningar. De besvaras bäst med kvalitativa data eftersom vi där utgår ifrån informanternas perspektiv och berättelser för att kunna fånga ett mer öppet och flertydigt empiriskt material, med kriterier som anser att utgångspunkten ligger på de kvalitativa forskningstraditionerna och kvalitativa metoder såsom även Alvesson och Sköldberg (2008) avser.

Vi ska illustrera några metodologiska återspeglings kring för- och nackdelar när det gäller att göra en studie med grundval på intervjuer. Fördelen med intervjuer är att de baseras på en naturligt förekommande, personlig och öppen intervjuprocess med möjligheter att komma med frågor i form av uppföljning och fördjupning och därmed underlättar att klara förekommande osäkerhet (Denscombe, 2000). Denscombe (ibid) anser att nackdelen med den kvalitativa metoden är att den kan vara mindre representativ, vilket han menar att den inte alltid kan relatera till tidigare forskning. Här anser vi i relation till vår studie att vi inte kan dra generella slutsatser i vår studie, därför att det är bara åtta invandrare med akademisk bakgrund vars upplevelse vi har undersökt.

En annan nackdel med intervjuer kan vara svårigheten att få informanterna att känna tillit, så att de har förtroende för forskaren för att vilja tala om det som studien syftar till att få fram. Här har vi haft en stor hjälp av att vi visade intresse, var lyhörda och svarade på deras frågor samt att vi själva också som forskare har olika invandrabakgrunder. Därmed upplevde vi att informanterna var öppna och ärliga med deras svar. Våra tidigare erfarenheter av liknande områdesstudier var också till stor hjälp, men även att vi hade kunskaper i form av vetenskapliga teorier, som exempelvis hur man ska hantera intervjusituationer. Likt Widerberg (2002) anser vi att det är viktigt att anta en professionell hållning, *"så att det inte blir alltför intimt och 'kompisaktigt', men heller inte alltför kyligt och distanserat"* (Widerberg, 2002:114). Relationen mellan oss som forskare och våra informanter har inte varit intimt och kompisaktigt i och med att vi inte har en nära relation med dem, sålunda anser vi att detta är en fördel för vår studies resultat. Vidare upplevde vi att informanterna gav målande beskrivningar om sina upplevelser och erfarenheter, vilket vi inte räknat med att få utav dem alla. För oss som forskare gäller bara att beskriva den bild informanterna önskar delge. Det innebär på så sätt med all säkerhet inte att vi får reda på hur sanningen är i verkligheten, men i stället den bild vilken informanterna vill förmedla av sitt existerande handlingssätt.

6.2 Metodologiska utgångspunkter

I vår studie har vi utgått ifrån en induktiv ansats. Utifrån en induktiv ansats grundar sig vår problemformulering på tidigare forskning i kombination med enskilda iakttagelser. Vi upplever att många invandrare med olika utbildningsnivåer upplever olika hinder på vägen ut till arbetsmarknaden. Halvorsen (1992:43) hävdar att: *"Ett induktivt tillvägagångssätt betyder att problemställningen inte emanerar ur precisa uppfattningar om ett fenomen uttryckt i form av en teori utan ur mer eller mindre tillfälliga och enstaka iakttagelser"*. Även Alvesson och Sköldberg (2008) menar att induktiv ansats utgår från en mängd olika fall och hävdar att ett samband som observerats i olika sammanhang också är generellt giltiga. Vi vill med försiktighet säga att vår empiri, med enskilda samtal inte utgör en allmän sanning för målgruppen invandrare med akademisk bakgrund. Vi vill därmed inte påstå att vår studies resultat gäller för allmänheten i och med att det är bara åtta personer som vi har intervjuats.

6.3 Hermeneutik och förförståelse

I detta avsnitt redogörs studiens arbetsprocess med kvalitativ data, vilket vi går utifrån hermeneutik och förståelse, det vill säga hur vi har tolkat transkriberingarna av intervjuerna. Hur vår uppfattning är om helhetsbilden av upplevelser hos invandrare med akademisk bakgrund angående deras situation på arbetsmarknaden i Sverige, med tanke på inkludering och strategi. Det vill säga att här ingår vår egen förståelse av verkligheten som blir en del av ett verksamt samspel med empirin. Exempelvis är vår förförståelse att många invandrare med akademisk bakgrund med olika yrkesutbildning som vi träffar, har arbetspositioner på en lägre nivå än vad de borde. Studiens problematik fokuserar på i vilken mån dessa invandrare upplever inkludering på arbetsmarknaden och vad de använder för strategi.

Därmed valde vi ett hermeneutiskt tillvägagångssätt vilket vi anser är lämpligt till vårt empiriska material. På så sätt kan vi fördjupa oss mer i ämnet och kunna upplysa vår problemställning genom en utveckling av pendling mellan vår förförståelse och vår förståelse av det empiriska materialet. Förklaringen till detta visar vår empiri på, och våra informanter upplever svårigheter med det svenska språket och därmed tar det längre tid för dem att inkludera sig på arbetsmarknaden inom sin önskade arbetsklassnivå, samt även efterfrågan på yrket spelade roll. Vår uppfattning är att empirin, utifrån informanternas berättelser är samstämmiga vad gäller behovet av fler utbildningskompletteringar och vikten av att lära sig arbetsmarknadskoderna vilka krävs för att kunna lyckas med deras önskade arbetsklassnivå. Flera av våra informanter har till en början arbete med lägre statusnivå i jämförelse med deras kompetens för att kunna lära sig de svenska arbetsmarknadskoderna.

Enligt Kvale (1997) innebär hermeneutik att den baseras på vår förförståelse och hur vi kan förstå andra människors agerande på samma sätt som vi förstår oss själva i samband med omvärlden. Detta för att få en helhetssyn över den dialog som grundas av intervjutexter och som ska tolkas, därefter genom att klargöra den process där texterna av intervjuerna tolkas, vilken åter kan förstås som en dialog med texten såsom Kvale (ibid) avser detta. Kvale (1997) menar att det hermeneutiska tolkningssyftet är att få en giltig och ömsesidig uppfattning av meningen av en text. Vi anser att hermeneutiken är tillämplig för vår problemställning och för intervjuforskning som sådan.

Alvesson och Sköldberg (2008) talar om hermeneutikens cirkel där han förklarar den som en

pendling mellan förförståelse och förståelse. Här menar han att forskaren exempelvis börjar på någon punkt av en frågekomplexitet, och borrar sig sedan stegvis in genom att pendla mellan förförståelse och förståelse, och då får forskaren så småningom en fördjupad förståelse av detta. Det vill säga att Alvesson och Sköldbberg (2008) menar att förförståelse kan förändras genom att forskaren anstränger sig för att uppfatta komplexiteten i frågan. På så sätt menar vi, att vi i vår studie utifrån vår förförståelse av invandrare med akademisk bakgrund också kan förstå problemställningen när de berättar om sina upplevelser och strategier för att kunna bli inkluderade på arbetsmarknaden. Hermeneutiken arbetar med det viktiga begreppet den hermeneutiska cirkeln (ibid.). Vi ser detta som att invandrarnas upplevelser, som äger rum, genomförs mot bakgrund av vår tolkning, det vill säga pendlingen mellan vår förförståelse innan vi gick ut på vår fältunderökning, och utifrån vår förståelse av vårt empiriska material. Vi menar, att genom den hermeneutiska cirkeln som Alvesson och Sköldbberg (2008) talar om, utvecklas vår förförståelse för invandrarnas upplevelser om inkludering och strategi inom arbetsmarknaden, till verklig förståelse.

6.4 Urval

Urvalen av informanterna är genomförd i en stad i södra Sverige. I inledningen har vi presenterat invandrades etableringssituation på arbetsmarknaden i Sverige, där dessa invandrades situation på arbetsmarknaden i det svenska samhället behandlas som ett komplext problem och som blivit alltmer aktuellt på sista tiden. Vi har begränsat oss vad gäller urvalsprocessen till invandrare med en akademisk bakgrund. Djurfeldt et al. (2003) menar att det med kvalitativa metoder är svårt att generalisera, och där han menar att studien måste begränsas annars finns det en risk i att det inträffar svårigheter i forskningsarbetet. Våra informanter är mellan 32-56 års ålder. De är fem kvinnor och tre män, med olika etnicitet. De kommer från Irak, Kosovo och Kazakstan.

Utav informanterna har någon av dem läst inom det svenska skolsystemet och någon av dem har gjort bara ett viss komplettering i riktning till deras yrkeskvalifikation och de flesta har en form av arbete idag. Fokus ligger på hur informanterna upplever inkludering på arbetsmarknaden och vilka strategier de använder för att bli inkluderade på arbetsmarknaden.

Vår intervjustudie bestod av åtta informanter. Tre av dem kom Dervodeli i kontakt med genom en bekant, och fem andra kom Luaibi i kontakt med genom en kompis, vilket enligt

Bryman (2006) kallas för ett snöbollsurval. Denna form av metod är av ett bekvämlighetsurval vilket innebär att vi valde informanter som forskaren rekommenderade och vidare fler informanter som ansågs vara relevanta för studiens syfte (ibid.). Med snöbollseffekten finns en risk att den första informanten har informerat den andra informanten om vad intervjun går ut på, och på så sätt har denna kunnat i förväg förberett sina svar. Intervjuerna utfördes med kort tidsintervall, och på så sätt fanns inte möjligheten att informanterna pratat med varandra innan kommande intervju, därmed anser vi dock inte att denna risk är stor i denna studie. En annan risk med snöbollseffekten är att nätverksurval av dessa informanter tar risk att begränsas (Aspers, Patrik, 2007). För våra intervjupersoner använde vi inte några bestämda kriterier såsom ålder och etnisk bakgrund därmed anser vi inte att vårt urval av dessa informanter blev begränsad till ett visst nätverksurval, eftersom informanterna hade olika åldrar och inte samma etniska bakgrund samt vistelsen i Sverige var olika.

6.5 Tillvägagångssätt

Intervjuerna utfördes tre av dem hemma hos Dervodeli, 5 av dem hemma hos Luaibi, med deras samtycke i avseende på informanternas skydd, säkerhet och trygghet. Även Widerberg (2002) menar att om intervjuerna utgörs på olämpliga platser där andra skulle kunna se och höra och bli nyfikna samtidigt, kan de intervjuade få svårt att koncentrera sig. Vi ringde först till informanterna och presenterade oss samt informerade dem om vårt syfte. Tider för intervjutillfällena bokades. Vi upplevde att informanterna ansåg vår studies syfte som positiv och intressant, de ville gärna bli intervjuade. Därefter genomförde vi intervjuerna med utvalda informanter för att få den information som var relevant till vårt syfte.

Studien har genomförts med semistrukturerade intervjuer. Vi har fokuserat på invandrare med akademisk bakgrund, där de har olika erfarenheter och upplevelser när det gäller inkludering och strategier på den svenska arbetsmarknaden. Vi vill studera dessa invandrares upplevelser, om i vilken mån de upplever inkludering på arbetsmarknaden med utgångspunkt av Byrnes (2005) resonemang som menar att individer med högre kvalifikation prioriteras främst än de med lägre kvalifikation när det gäller inkludering på arbetsmarknaden. Vi menar med inkludering hur våra informanter upplever mottagandet på arbetsmarknaden när det gäller exempelvis arbetskamrater och myndigheter. Vi ställde under intervjuerna kompletterande följdfrågor och uppföljningsfrågor med utgångspunkt i sådant vi var inlästa på om tidigare

forskning och teorier, ifråga om hur de upplever mottagandet på arbetsmarknaden.

Intervjuerna varade i cirka 60 minuter. De har huvudsakligen spelats in på band och därefter transkriberats.

6.6 Etiska aspekter

Intervjuerna genomfördes under år 2012. Vi hade själva lämnat information om studiens syfte och uppläggning genom muntliga informationssamtal per telefon med de tilltänkta informanterna och fått samtycke till medverkan vid ett personligt möte. I samma samtal bestämde vi också tid och plats för intervjuens genomförande. Vi upprepade också i början av intervjutillfället den information som tidigare hade getts per telefon.

Inga intervjuer innehåller riktiga namn på informanterna utan har endast namngetts fiktivt. Vi har informerat informanterna att deras svar och personliga identitet kommer att hanteras anonymt och resultera i en sammanställning. Efter sammanställningen ska inspelningen förstöras. Vi har även informerat dem om att deras intervjuer endast används till denna studies syfte. Även vetenskapsrådet (2002) beskriver de krav som rekommenderas att ta hänsyn till i samhällsvetenskapliga ämnen under intervjuprocessen. Vetenskapsrådet (2002) menar att intervjuaren ska informera intervjupersonerna om deras uppgifter i studien och vilka förutsättningar som gäller för deras medverkan. De ska informeras om att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att avbryta sitt deltagande. Informationen ska innefatta alla de delar i den aktuella studien som kan tänkas påverka deras benägenhet att delta (ibid.). Vi har frågat informanterna om det fanns något som de ville fråga om. Informanterna blev påmind om att deltagandet skedde frivilligt och att informanterna kunde låta bli att svara på frågorna eller helt avbryta intervjun utan att det skulle genomföra negativa konsekvenser för dem.

Med hänsyn till informanternas skydd, skall forskaren enligt Vetenskapsrådet (2002) i humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen hålla sig inom de fyra huvudsakliga forskningshuvudbehoven. Nämligen:

- Informationskravet
- Samtyckeskravet
- Konfidentialitetskravet
- Nyttjandekravet

Vetenskapsrådet (2002) menar med *informationskravet* att forskaren ska informera dem som ska delta i undersökningen om dess syfte. I samband med detta har vi i vår undersökning tagit hänsyn till att informera våra informanter om syftet och att undersökningen ska spelas in och behandlas anonymt när det gäller deras svar och identitet. Vetenskapsrådet (2002) menar med *samtyckeskravet* att den medför etiskt krav det vill säga att personer som deltar i undersökning har rätt att bestämma själv om sitt deltagande. I vårt fall gav våra informanter sina samtycken till att medverka i vår undersökning, vilket vi var tacksamma för. Vi informerade dem att de hade rätt att göra uppehåll under intervjuens gång. Vetenskapsrådet (2002) menar med *konfidentialitetskravet* att uppgifter om alla i undersökningspersoner skall försäkras konfidentialitet och personuppgifterna skall bevaras på ett säkert sätt. I relation till vår undersökning så var vi medvetna om att informera våra informanter att deras namn, arbete, ort samt deras inspelning ska förstöras efter undersökningssammanställningen. Vetenskapsrådet (2002) menar med *nyttjandekravet* att uppgifter om informanter endast fick användas i forskningssyften. I samband med detta så informerade vi våra informanter om att materialet kommer att förstöras helt efter undersökningsslutet.

6.7 Validitet/Giltighet

Halvorsen (1992) förklarar att validitet kan tolkas som giltighet eller relevans. Meningen är att samla data som är relevanta för problemet, det vill säga hur man bearbetar datainsamling. I vår studie anser vi att data som insamlats är lämplig utifrån syfte och frågeställningar. Därav anser vi att giltigheten är hög. Här beskriver Widerberg (2002) det kunskapsanspråk som utgör forskarens ansvar för giltighet och saklighet, vilka är mer relevanta för kvalitativa startpunkter i forskningen. Giltigheten höjs av varierade verktyg för att söka förståelse om frågan som står i centrum (ibid.). Exempelvis en intervjusituation, där intervjufrågorna och överensstämelsen i att rätta dem efter de närvarande situationerna under intervjuprocessen, har stor betydelse för kvalitén i forskningen (ibid.). I vår studie har samtal mellan oss som intervjuare och informanterna startat med detsamma, relevant information har lämnats och nya synpunkter av inkludering och olika upplevelser av strategier i relation till arbetsmarknaden har kommit fram, vilket här innebär att giltigheten är hög. Även när det gäller bearbetningen av data anser vi att giltigheten är hög, exempelvis har vi transkriberat alla intervjuer som vi spelat in direkt efter varje intervjutillfälle, vilket på så sätt underlättat för oss att minnas vad vi pratat om då minnet fortfarande var fräscht. Efter bearbetningen av

data har vi skickat materialet till informanterna via mejl för att läsa igenom sina intervjuutskriften och för att korrigera förekommande felaktigheter så att inget missförstånd har inträffat under bearbetningen av data. På så vis anser vi att giltigheten är hög. Halvorsen (1992) menar att data måste vara giltiga för problemställningen, detta för att kvaliteten ska vara hög (ibid.). Kvalitet handlar om pålitlighet, det vill säga kvalitet ökar eller minskar beroende på hur data bearbetas. För att kunna nå en hög kvalitet måste de olika vägarna i mätprocessen vara korrekta (Halvorsen, 1992).

En kontroll av vetenskaplig kvalitet medför frågor angående studiens ordnande genom dess urval och kontext, beroende på val av metoder, hur den utförs och hur begäran på överföring gottgörs i presentationen av empiri, analys och tolkning (Alvesson och Sköldberg, 2008). Vi har använt oss utav citaten i resultatet för att läsaren ska få en bild av själva informanternas röst. Citaten är i flera fall utvalda för att de är viktiga, där de visar en omfattning av hur informanterna ger bild för olika aspekter för inkludering på arbetsmarknaden och strategier som de använt sig av för att kunna uppnå deras önskemål på arbetsmarknaden. Citaten är språkligt korrigerade av oss och med informanternas samtycke. Därefter har de läst igenom så att inga missförstånd har förekommit. Citaten refereras i texten i mindre indrag och mindre textstorlek. Vi har strävat efter att vara generösa med citat som visar aspekter av dessa invandrades upplevelser och erfarenheter, för att ge en helhetsbild av deras situation i relation till inkludering på arbetsmarknaden. Vi anser att detta kan betraktas som stöd för studiens giltighet, vilket detta förklarar att arbetsprocessen av data är korrekt. Vi anser att kvaliteten är hög till den slutsats som vi kommit fram till, med tanke på att vi är två personer som utför den föreliggande studien genom att vi har diskuterat och överenskommit med varandra under hela vägen av vår uppsats så att inga missförstånd har skett, likt Alvesson och Sköldberg (2008) betonar är av vikt för att nå en hög giltighet.

7. RESULTAT

I detta kapitel gör vi en presentation av vårt insamlade intervju-material. I sammanförandet har vår strävan varit att låta informanterna höras i berättelserna av sina egna upplevelser med fokus på inkludering och strategi på arbetsmarknaden. Det har vi eftersträvat genom att vara lyhörda och generösa med att använda citat från intervjuempirin. Vi presenterar våra informanternas bakgrund, var och en med sin del, kortfattat med sådant som har betydelse för vår studie. Informanternas personliga identitet behandlas anonymt och därmed används de fiktiva namnen: San, Tina, Sama, Riona, Nita, Lubna, Leonart och Ahmed.

San kommer från Irak och har med sig både utbildning och erfarenhet som allmänläkare. Idag arbetar han som allmänläkare i Sverige, är 38 år gammal, gift och har ett barn. Han har bott sju år i Sverige. Tina kommer från Kosovo och bär utbildning och erfarenhet med sig som sjuksköterska. Idag arbetar hon som undersköterska i Sverige. Hon är ensamstående mamma, 41 år gammal. Hon har bott i 20 år i Sverige. Sama kommer från Kosovo och har med sig både utbildning och erfarenhet som läkare. Idag arbetar hon som timanställd och är undersköterska på ett äldreboende, är 40 år gammal och gift. Hon har bott i Sverige 18 månader. Riona kommer från Kosovo och har med sig både utbildning och erfarenhet som lärare. Idag vikarierar hon som lärare i tidiga år och på fritidshem, 52 år gammal, gift och har tre barn. Hon har bott i Sverige i 20 år och. Nita är från Kazakstan och har både utbildning och erfarenhet som jurist. Idag jobbar hon som ekonomiassistent och är 32 år gammal, gift och har två barn. Hon har bott i Sverige i sju år. Lubna kommer från Irak och har utbildning och erfarenhet som elingenjör. Idag läser hon till apotekare i Sverige, och är 42 år gammal, gift och har två barn. Hon har bott i Sverige åtta år. Leonart kommer från Kosovo och har både utbildning och erfarenhet som modersmålspråklärare. Idag arbetar han som snickare i Sverige, är 36 år gammal, gift och har ett barn. Han har bott i 10 år i Sverige. Ahmed kommer från Irak och han har både utbildning och erfarenhet som revisor. Idag arbetar han som livsmedelsbutikägare i Sverige, 56 år gammal och är gift. Han har bott i 26 år i Sverige.

7.1 Inkludering

Våra informanter har bott ett visst antal år i Sverige. Det är intressant att se hur stigma kan relateras till deras berättelse med tanke på deras akademiska utbildning från hemlandet och de krav som ställs i Sverige för att kunna inkluderas på arbetsmarknaden. Informanterna försöker och anstränger sig för att kunna tillgodose dessa krav, för att uppnå sina respektive önskade arbetspositions nivå. Stigma förefaller hos våra informanter i relation till deras svenska

språksvårighet, vilket inte är duglig i svenskaarbetsmarknadens syn, därmed försvåras det för informanterna under inkluderingsprocessen:

Nu känner jag mig inkluderad på arbetsmarknaden som livsmedelsbutikägare. (Ahmed)

Ahmed som är utbildad revisor arbetar idag som livsmedelsbutikägare. Han menade att om man inte kan svenska språket är det svårt att bli inkluderad på arbetsmarknaden i Sverige. Han uppger att det tog lång tid för honom att lära sig det svenska språket, men trots detta blev han snabbt inkluderad på arbetsmarknaden med hjälp av sin svenska sambo som hjälpte honom med hans företag som han satsade på som butikägare inom livsmedel. Samtidigt ansåg Ahmed att det ingick vissa uppgifter som revisor i den yrkesrollen, när det gällde pappershantering med inköp och beställningar av varor, vilket han var nöjd med och han uppgav att han trivs med att få bestämma själv om arbetsuppgifterna.

Några av våra informanter berättade att de upplevde hinder och svårigheter i samband när de sökt arbete. Tina som har sjuksköterskeutbildning arbetar idag som undersköterska. Hon valde att läsa till apotekstekniker på grund av intresse och att utbildningen är kort. Med sjuksköterskeutbildningen skulle hon ha fått börja om ifrån början. Efter att Tina blev färdig med utbildningen som apotekstekniker sökte hon arbete i samband med denna utbildning, men ännu har hon inte fått några jobb trots flera jobbsökningar.

Riona som sedan tidigare har lärarutbildning arbetar även som lärare i Sverige. Hon upplevde dock språksvårigheter i samband med att hon sökte arbete:

Ett annat hinder att få arbetet kan vara också åldern och språkkunskaper så som i mitt fall exempelvis brytningar i språket (Riona).

En av de viktigaste aspekterna som Riona belyste var åldern och språksvårigheter i svenska som gjorde att Riona hade svårt för att hitta arbete.

Några av våra informanter upplevde en positiv känsla på sin arbetsplats, även om det kan förekomma språkkunskapsbrist. San som har läkare utbildning bakgrund arbetar han även idag som läkare. Han berättar:

När det gäller arbetsplats känner jag mig välkommen och jag får mycket hjälp från mina arbetskamrater, ibland pratar vi på engelska när de vill förklara någonting till mig. Jag trivs bra på jobbet men ibland som sagt konflikter med patienterna kommer självklart. Jag måste

förstå att andra människor och speciellt patienterna kanske har svårt att förstå mitt språk. Patienterna är oroliga för deras hälsotillstånd och vill uppfatta tydligt mig när jag förklarar för dem varför de mår som de mår, så jag har fullförståelse för deras oro och jag respekterar detta (San).

I Sans fall, var han inkluderad på arbetsmarknaden och hade uppnått sitt yrkes önskemål. Enligt San var språket en viktig redskap för att känna sig välkommen och må bra när det gällde hantering av arbetsuppgifter med tanke på att i hans yrkesarbete var språket som spelade en stor roll för att arbetet skulle kunna resultera på ett bra sätt. San tolkade inte sin situation som någon nedvärdering i och med att han hade uppnått sin status och klasstillhörighet på arbetsmarknaden, samtidigt hade han förståelse för sina språkkunskapssvårigheter.

Sama som har läkare utbildning arbetar idag som läkare även i Sverige. Hon beskrev att det är viktigt med det svenska språket på grund av att hon hade svårigheter för att kunna komma in på den svenska arbetsmarknaden. Hon hade förståelse för detta, men samtidigt menade Sama att möjligheten fanns för att utveckla sina svenska kunskaper och uppnå sitt yrkesmässiga mål genom att hon som person var social och öppen samt trodde på sig själv:

Jag upplever svårigheter på grund av det är svenska språket som inte är lätt för mig just nu och samtidigt det tar tid. I och med att jag vill få svensk läkarlegitimation så jag måste komplettera några prov på det svenska språket för att gå vidare till läkare kunskapsprov. Men det finns absolut möjligheter, och jag försöker att göra allt som behövs från min sida för att uppnå mitt mål... Jag personligen upplever att svenskarna respekterar mig som läkare trots att jag inte är licenserad som läkare ännu i Sverige... Jag upplever en positiv relation mellan mig och mina arbetskamrater, vi hjälper mycket varandra när det behövs och vi har en bra kommunikation mellan varandra, tycker jag... Jag är naturlig som person när det gäller att kommunicera med andra människor för att jag är öppen och har lätt att kommunicera med andra människor även om jag sitter ensam med flera svenskar så kommunicerar jag ändå (Sama).

Sama hävdade att språket var viktigt för att kunna lyckas med sitt önskemål på arbetsmarknaden. Hon menade att genom att hon arbetade på en lägre positionsnivå, som vårdbiträde, ökade hon sina kunskaper i det svenska språket. Vi tolkade hennes ovanstående berättelse som att hon trodde på sig själv om att hon kommer uppnå sitt önskemål som läkare på arbetsmarknaden med hjälp av sin nuvarande arbetsplatsinkludering och hennes redskap som en öppen person och hade lätt för att kommunicera med svenskar.

Nitas som har Juridisk utbildnings bakgrund arbetar hon idag som ekonomiassistent. Hennes erfarenheter var unik i vårt empiriska material när det gällde vägen till arbete, med tanke på att hon har stark självförtroende. Detta kan anknytas till arbetsmarknadsinkludering. Nita beskrev sin situation på arbetsmarknaden som att hon inte upplevde någon svårighet, eftersom hon hade lätt att arbeta med svenskar och olika andra etniciteter och hon uppgav att hon kände sig välkommen. Nita påpekade att det handlar om bara man tror på sig själv då är det inga problem att bli inkluderad på arbetsmarknaden.

Man ska inte tveka, om jag så tvekar arbetsgivaren också. Min självförtroende har ökat när det gäller uppgifter på mitt yrkesarbete genom att i första hand fick jag information genom högskolan att söka arbete hos bemanningsföretag. Den var en stor hjälp för mig genom att den matchade olika jobb till mig där jag fick erfarenhet av... Jag tycker att om man skickar tveksamma signaler, så direkt upptäcker arbetsgivaren detta. Min självförtroende som jag har underlättar för mig att få arbete. Ett exempel är ett intervju tillfälle där jag sa till en att 'ni kan räkna med mig, jag vet vad jag gör. (Nita)

I Nitas berättelse om självförtroende menade hon att informationen som hade fått genom högskolan som ledde till att hon blev anställd i ett bemanningsföretag och fick arbetserfarenhet, var en viktig aspekt som ledde till denna form av självförtroende. Detta ledde till att hon hade uppnått sin önskade arbetsstatus och klass.

Leonart som har modernmåls utbildnings bakgrund arbetar han idag som snickare. Han upplevde att han var inkluderad och kände sig välkommen på arbetsmarknaden. Han hävdade:

De arbetsgivare som jag har haft var nöjda med mitt arbete, alla mina önskemål har arbetsgivaren uppfyllt när det gäller lön löneförhöjning jämfört med mina arbetskamrater samt ledighetsbegäran... Min arbetsgivare var väldigt nöjd med mig. Han sa en gång till mig att jag är jätteimponerad på dig, du gör ett jättebra arbete. (Leonart)

Leonarts huvudsakliga skäl, som gjorde att han kände sig välkommen på sin arbetsplats, var att han hanterade sina arbetsuppgifter på ett bra sätt. Även om han inte tillhör till den arbetsstatus och klass som han hade innan i sitt hemland, arbetade han med lägre status klass i Sverige tills han är bered att komplettera vidare det som krävs i förhållande till hans utbildnings bakgrund.

Utifrån informanternas berättelse om inkludering kom vi fram till att vissa av de som är mer inkluderade än andra är svenska språket och självförtroendet som var ett viktig aspekt för att känna sig inkluderad på den svenska arbetsmarknaden.

7.2 Strategi

Våra informanter upplevde både möjligheter och svårigheter när det gäller strategi till arbetsmarknaden. Den svårighet som skiljer våra informanter från de övriga befolkningen för att komma in på arbetsmarknaden är det svenska språket och kompetenskravet. Våra informanter framhäver att de var medvetna om att i början behövdes en form av utbildningskomplettering för att kunna uppnå målen på arbetsmarknaden. Svårigheter kan även bero på deras utbildning och arbetsmarknadsefterfrågan såsom i Sans fall upplevde han inte svårighet när det gäller inkludering även om han hade svårighet med det svenska språket. Däremot i Rionas fall, kämpade hon på en längre tid att bli inkluderad med samma yrke och status, som hon hade från sitt ursprungliga land som lärare. Tinas yrkesutbildning som sjuksköterska som hon hade med sig från sitt hemland berättade hon att den värderas till undersköterska i Sverige. Hon ansåg att det tar lång tid att läsa om sin sjuksköterska utbildning och valde istället att ta en annan utbildning som apotekstekniker, vilket hon var intresserad av och samtidigt kan hon uppnå en hög status i samhället. Här anses i relation till Tinas fall att yrkes utbildning som man har, har betydelse för om hon uppnått eller inte sin yrkesstatus i Sverige. I Samas fall som var läkare kämpar fortfarande med det svenska språket och sin yrkeslegitimation. Ahmed som var revisor bestämde sig att arbeta istället som livsmedelsbutiksägare på grund av språksvårigheter. Lubna utnyttjade den svårighet med att läsa om sin elingenjör utbildning till att förverkliga sin gamla dröm att arbeta som apotekare på grund av arbetsmarknadskrav i Sverige, och tillhör till hög klass status fast annan yrkesinriktning. Leonart var tvunget att jobba med lägre status på grund av sin ekonomiska situation i familjen. Den ekonomiska aspekten slår på alla invånare i Sverige, men säkert hårdast mot invandrare, därmed kan detta vara som ett hinder för Leonart i nuläget att uppnå sin höga klass status i Sverige.

I och med att jag har utbildat mig som apotekstekniker i Sverige och jag vill jobba inom detta yrke, måste jag kämpa att söka sommarjobb för att jag lättare ska kunna få jobb. Det behövs erfarenhet också så det är bara att kämpa vidare och söka jobb (Tina).

Tina anser att det är viktig med att få erfarenhet genom exempelvis sommarjobb som kan leda sedan till önskade yrke. Lubna berättade om sin upplevelse från allra första början i Sverige, hur hon hanterade den väntetid hon hade inför sitt framtida yrkesliv på arbetsmarknaden. Hon talade om sin glädje när hon fick uppehållstillstånd, för hon ansåg att detta var en nyckel till

hennes framtida liv. Därefter började hon med att lära sig det svenska språket och fortsatte vidare med att ta steg för att uppnå sin drömkarriär:

Jag började med att läsa svenska språket (sfi) och samtidigt fick jag hjälp från skolan att kontakta arbetsförmedlingen för att validera min utbildning, eftersom jag var intresserad att läsa vidare. Jag fick veta att vägen till arbetsmarknaden inte är lätt när det gäller min utbildning från hemlandet. Jag har ingen chans alls att jobba med den direkt, utan jag måste läsa och komplettera den på högskolan. Då bestämde jag att börja utbilda mig som apotekare eftersom detta har från början varit min dröm i mitt hemland men blev aldrig antagen. Nu är det rätt tid att passa på och ta denna möjlighet i Sverige i och med att med min utbildnings bakgrund måste jag ändå komplettera denna för att kunna arbeta med inom detta yrke/.../.Samtidigt när jag fick veta att man kan få hjälp från CSN så kände jag mig att jag kan satsa på att läsa vidare och behöver inte ta vilket jobb som helst för att kunna försörja oss i familjen (Lubna).

Det som var en positiv och viktig aspekt för Lubnas strategi var CSN som tillhandahöll en viktig ekonomisk hjälp för att Lubna skulle kunna uppnå sin önskade karriär som hon ville satsa på.

Sama var nyinflyttad läkare i Sverige. Hon beskrev sin väg till sitt yrkeskvalificerade arbete som hon hade med sig från sitt hemland, att hon tänkte uppnå sitt mål, att arbeta som läkare även i Sverige, genom erfarenhetsarbete med tanke på att lära sig arbetsmarknadskoderna:

Jag kämpar mycket att uppnå mitt mål, att jobba här i Sverige med min yrkesutbildning och erfarenhet som läkare, som jag har från mitt hemland. Jag är jätteglad att jobba som vårdbiträde nu och detta erfarenhetsarbete är stor hjälp för mig med tanke på att komma in i det svenska systemet inom vården (Sama).

Samas strategi för att uppnå sin önskade position på arbetsmarknaden var att få erfarenhet genom arbete med lägre status för att lära sig arbetsmarknads koder.

När det gäller Nita beskrev sig själv som en aktiv, positiv och viljestark person. Hon talade om att möjligheten till inkludering fanns på arbetsmarknaden om man hade stark vilja, trots förekomsten av hinder. Hon talade även om att samhället också hjälpte individen att hitta ett jobb, men ändå ska individen själv ta initiativet och anstränga sig för att få ett arbete:

Jag tycker att det gäller att man ska visa sitt intresse till arbetsgivaren. Jag har inte upplevt något annat än positiva grejer, det ses som en fördel att man är flexibel, att man kan tala flera språk och förstå människor från andra kulturer. Man söker jobb genom annonsen på egen hand, för min del gäller det att själv ta initiativet och att ta kontakt direkt med arbetsgivaren. Jag visade mitt intresse till min arbetsgivare, jag skickade CV och sedan

ringde jag upp dem och kollade om de fick mitt CV(...) Även när jag var på arbetsintervjun ringde jag ett par dagar efter och frågade arbetsgivaren hur han hade upplevt min intervju, om det gick bra eller tvärtom (Nita).

Jag känner inte att det är svårt, inte för mig personligen. Det vill säga när finanskrisen började varsla folk så blev det givetvis, det blir svårare att hitta jobb till de som är nyexaminerade i och med att det finns så många människor utan jobb. Men ändå om man vill kan man pendla eller flytta till andra större orter såsom Malmö eller Göteborg, där det finns stora möjligheter att hitta jobb. Jag har upplevt svårigheter just på mindre orter, det finns väldigt mycket mindre, tycker jag personligen. När jag hade tagit beslut att hitta första jobbet efter examinationen så tog det ungefär två till tre veckor, men när det gäller det nuvarande jobbet så tog det bara en vecka (Nita).

Nita uppgav ovan att möjligheten till arbete finns om man bara vill, anstränger sig och visar intresse för arbetsgivaren samt bestämmer sig för att pendla eller flytta dit där jobbet finns. Likaså beskrev San sin strategi när det gällde att jaga möjligheten till arbete, där han uppgav att han hade hittat sitt arbete som allmänläkare på annan ort. Han medgav att han fick stor hjälp från arbetsförmedlingen på väg till arbetsmarknaden såsom allmän information, betygvärdering och resersättning i samband med sitt kunskapsprov och pendlingen till sin praktikplats. Vidare hävdade San:

När jag blev klar med svenska A och B provet kunskapsprov för legitimation som läkare i Sverige, började jag skicka mitt CV till flera sjukhus. Det första jobbet som jag fick var på samma sjukhus som jag praktiserade. Jag jobbade som allmänläkare, vilket jag gör fortfarande och nu läser jag vidare till specialistläkare. Jag började sedan jobba på vårdcentralen och där hittade jag själv tjänsten för att jag tänkte då mer på pengarna, för att det var mer betalt osv. Jag kan säga att jag själv på mitt eget initiativ efter mitt intresse fick jobbet på vårdcentralen (San).

San menade att när det gällde hans strategi att hitta arbete fick han sin tjänst genom sina ansträngningar på egen hand, och han fick pendla till sin arbetsplats.

Leonart beskrev sin position som att han inte hade samma arbetsstatus i Sverige trots att han hade en akademisk bakgrund. Leonart berättade att han arbetade som modersspråkslärare i sitt hemland, men han påpekade att denna inriktning inte var rätt val för framtiden i och med att det inte var något som han brann för, med tanke på arbete i framtiden, utan utgick från familjens önskemål. När han kom till Sverige gjorde han först klart sin SFI-utbildning, därefter gick han på en sex månaders svetsare utbildning, direkt efter det hittade han ett arbete som snickare genom kontakter:

Jag och min fru var intresserad av att köpa möbler och vi såg ett par i en annons på nätet, säljaren var svensk. Min fru ringde dit och vi bestämde att åka dit för att titta på dem och köpa. När vi kom fram dit och vi kom in i samtalet med honom lite allmänt om jobb och jag berättade att jag är arbetslös. Då sa han till mig du kan jobba hos oss som snickare, jag kan prata med chefen imorgon om detta och så kommer du på måndag och pratar med honom. Jag åkte dit och pratade med chefen och han intervjuade mig direkt och sedan fick jag svar från honom dagen efter, att jag kan börja arbetet om en vecka, där arbetade jag två och ett halvt år. (Leonart)

Leonarts strategi till arbetsmarknaden var genom kontakter, som var en viktig aspekt. När det gällde strategi till sitt önskade yrke som bildlärare hade han inte satsat på det, på grund av ekonomiska svårigheter i familjen. På grund av sin ekonomiska situation kände han sig tvungen att acceptera ett arbete som han inte trivdes med, och han trivs inte med sitt arbete heller idag:

I min första arbetsplats har jag sagt upp mig eftersom för det första bestämde vi i familjen att flytta till en annan stad för att min fru skulle börja studera på högskolan och för det andra jag trivdes inte med detta yrkesarbete. När vi flyttade till den nya staden efter tre månaders tid ringde min handläggare från Arbetsförmedlingen och sa till mig att söka ett arbete som står ute på annons med samma yrkesarbete som snickare som jag har jobbat med innan. Jag var tvungen att ta detta jobb på grund av regler och krav som ingår i A- kassan, annars hade jag förlorat A- kassan och inte fått någon ersättning alls. Jag jobbar fortfarande idag på samma arbetsplats i fem år trots att jag inte trivs. (Leonart)

Leonart menade att för det första var det hans personliga egenskaper: ärlighet, snällhet och trevlighet, som möjliggjorde för honom att få ett arbete. För det andra menade han att han även hade väldigt bra referenser. När han exempelvis fick det andra arbetet var det genom referenser från första arbetet.

När det gällde Rionas framställning om vägen till arbetsmarknaden i Sverige beskrev hon det som en svår väg kantad av besvikelser, men samtidigt även förhoppningar om sitt önskade arbete:

Min största glädje var när AMS beslöt sig för att invandrare med högutbildning från sina hemländer fick möjligheten att komplettera pedagogisk utbildning (KPU). Från alla de som anmälde sig till denna utbildning, blev bara 30 personer antagen med olika etniciteter, vilket också jag var en av dem, det var hög konkurrens (Riona).

Riona berättade att det var kommunen som hade investerat i pedagogisk utbildning genom Arbetsförmedlingen (AMS). De lovade Riona ett garantiarbete som lärare efter utbildningen,

vilket blev en besvikelse för henne eftersom ytterligare komplettering behövdes för att få tillbehörighet som lärare. Då kände hon sig inte motiverad för att läsa vidare och istället bestämde hon sig för att arbeta som resurspedagog, och vikarierade på olika skolor genom bemanningsföretag, trots att hon inte var riktigt nöjd med detta arbete:

Jag upplevde inte så bra min situation i denna form av arbete, jag hade ingen status trots att jag har hög utbildning även i Sverige. Jag visste inte hur min framtid ska bli, efter ett års arbete blev jag arbetslös igen. Därefter fick jag arbeta bara som timanställd inom skolor och förskolor. Då sökte jag arbete som modersmållärare och där jobbade jag inom förskolor med barn som har 4 - 5 års ålder som modersmålstöd. Kommunen har satsat detta som projektarbete det var tre års arbete, men efter två år ville kommunen göra ändringar när det gäller modersmål ville inte satsa mer på grund av ekonomin. Då fortsatte jag arbeta bara ett år till och sedan avslutade detta. Därefter började jag fortsätta med studierna med inriktning i "Barnmatte och naturvetenskap, (BMANO)" efter tre terminer var jag klar med detta. Om jag visste från början att det hade gått så här för mig, hade jag satsat på en annan strategi för att detta var en jättejobbig och krävande väg. Jag hade fortsatt med en gång denna inriktning direkt efter min pedagogikexamen.(...) Idag har jag lärarexamen mot förskola, förskoleklass, grundskolans tidiga år och fritidshem (Riona).

Riona beskrev sin strategi till arbetsmarknaden som ett komplext problem, där hon hade satsat fullt med att uppnå sitt mål. Hon hade inte lyckats riktigt med att få samma status i Sverige, som hon hade i sitt hemland som lärare för högstadieelever på hennes tid, men hon var nöjd ändå med sin nuvarande status som lärare i tidiga år och fritidshem i Sverige. Rionas förhoppningar var att hennes framtid kommer att vara lysande med tanke på hennes mål att fortsätta arbeta som lärare och få ett en tillsvidareanställning.

Ahmed upplevde strategin till arbetsmarknadsinkludering som svår när det gällde att lära sig det svenska språket, med tanke på målet att uppnå samma position som en högt utbildad revisor, som han hade i sitt hemland. Ahmed menade att det svenska språket var en av de viktigaste aspekterna för att kunna inkluderas på den svenska arbetsmarknaden. Han yttrade att språkproblemet gjorde att han upplevde sin första tid i Sverige som ostabil och kaotisk: *"Jag bestämde mig för att lämna Sverige på grund av språket. Jag kunde bara kommunicera med svenskarna via det engelska språket."* Ahmed upplevde att det var jobbigt att läsa och därför gav han upp efter första månaden och började istället arbeta på en pizzeria. Sedan blev han tillsammans med en svensk kvinna.

Det var min sambo som hjälpte mig med att komma in i samhället, jag umgås mycket med hennes familj och kompisar. Jag tycker att om man vill komma in i det svenska samhället

och hela systemet och att träna språket går all detta snabbare via direkt kontakt med svenskar, det är enda hjälpmedlet. (Ahmed)

Efter ett antal år startade han en egen livsmedelsaffär, vilken han äger fortfarande idag. Denna möjlighet, med hjälp av sin svenska sambo, beskrev Ahmed som den enda strategiväg till arbetsmarknaden för att kunna överleva i Sverige.

7.5 Sammanfattning

Resultatet visade hur invandrare med akademisk bakgrund från sina hemländer som ingick i vår studie hade förståelse för behovet av utbildningskompletteringar för att kunna bli inkluderade på arbetsmarknaden. Dessa invandrare hade olika upplevelser och erfarenheter när det gällde vägen till arbetsmarknaden i relation till inkludering och strategi. De präglades av tvådelning med å ena sidan en känsla av förståelse för sin situation, å andra sidan känslan av svårigheter eller möjligheter beroende på deras olika yrkesutbildning, svenska språket och arbetsmarknadsefterfrågan samt erfarenheter. Dessa invandrare finner olika sätt för att bli inkluderade på arbetsmarknaden, men trots detta anstränger de sig för att uppnå sina målkarriärer.

8. ANALYS

I detta avsnitt analyserar vi erfarenheter och upplevelser hos invandrare med akademisk bakgrund inom området inkludering och strategi på arbetsmarknaden. Invandrarnas uppfattning om inkludering på arbetsmarknaden utgår ifrån två kontexter, både personlig skyldighet: att själv ta initiativet, och samhällets skyldighet: påverkan genom regler och lagar. I analysen gör vi en koppling mellan informanternas berättelser och teorier samt tidigare forskning. I detta avsnitt är vår avsikt att klarlägga hur invandrare i studien skildrar sina upplevelser av, och hur de tänker avseende inkludering och strategi.

8.1 Inkludering

I denna del analyseras erfarenheter och upplevelser hos invandrare med akademisk bakgrund inom området inkludering på arbetsmarknaden med hjälp av sociologerna Goffmans (2001) stigmabegrepp, Byrnes (2005) inkluderingsterm, Lundqvists (2010) extern kategorisering och Petterssons (2008) social delaktighet.

Goffman (2001) talar om *stigmabegreppet*, med vilket han menar att en person stämplas för oduglighet eller handikapp inom ett visst område av de personer som individen i fråga kommer i kontakt med, eftersom den skiljer sig från andra och kategoriseras på en lägre nivå. Därmed i koppling till stigmabegreppet kan vi påstå, enligt vissa av våra informanternas berättelser, att de har svårigheter med att inkluderas på den svenska arbetsmarknaden. Denna kategorisering upplever informanterna, tyder på deras kompetens, svenska språksvårighet och otillräckliga kunskap om arbetsmarknadskoderna med tanke på de krav som informanterna begärs att ha, vilket detta upplever vi som ett stigma.

Tina med sin sjuksköterskeutbildningsbakgrund menar att hennes utbildning samt kompetens från sitt hemland inte duger i Sverige, den valideras till undersköterska enligt svenska utbildningssystemet. Hon upplevde svårigheter även i samband med arbetsansökningar som apotekstekniker vilket hon är utbildad till i Sverige. Riona med sin lärarutbildningsbakgrund menar att hon har haft svårigheter att bli inkluderad på arbetsmarknaden även efter de kompletteringskrav som hon uppfyllde på grund av språksvårighet. Däremot San med sin läkarutbildningsbakgrund menar att han har haft lätt för att få arbete som läkare efter sitt kompletteringskrav men har svårighet med svenska språket på sitt arbete. Stigma förefaller hos Tina, Riona och San i samband med otillräckliga kvalifikationer och språksvårighet. Även Goffman (2001) upplyser stigma som att en person skiljer sig från andra eller räknas som

oduglig om den värderas på en lägre nivå än övriga befolkningen. I relation till detta refererar vi till Ekberg och Hammarstedts (2004) forskningsresultat som visar att känslan av utanförskap var högre hos utrikesfödda än hos de infödda. Med utgångspunkt till de utrikesfödda finns "*osäkerheter hos svenska arbetsgivare om innehållet i den kompetens som förvärvats i ett helt främmande utbildningssystem*" (Ekberg och Hammarstedt, 2004:348). Även Petterssons (2008) resultat om social delaktighet visar att invandrare upplever hinder inom arbetsmarknaden, att de inte känner sig accepterade i gemenskap med etniska svenskar. I samband med ovanstående text anser vi att just invandrare med akademisk bakgrund som en homogen grupp har svårigheter med en arbetsmarknadsinkludering. I relation till Lundqvists (2010) begrepp, extern kategorisering, ska dessa invandrare fortsätta kämpa vidare genom att kunna hantera svåra situationer på bästa sätt tills de lyckats uppnå sitt mål inom arbetsmarknadsinkluderingen. På så sätt uppnår dessa invandrare den kompetens som krävs inom arbetsmarknaden. Byrne (2005) framhäver att en ökad kompetens hos dessa grupper kan öppna vägen till arbetsmarknadsinkludering. Vi spekulerar, å ena sidan att om dessa informanternas utbildningsbakgrund gör att arbetsgivaren automatiskt tvekar på dessa personers kompetens. Å andra sidan skiljer Sans situation från Tina och Riona med tanke på att San har haft lättare för att få arbete som läkare men inte Tina och Riona trots Sans språksvårighet i svenska. Hur kommer det sig att San har haft lättare för komma till sitt önskade arbete men inte de andra.

Goffman (2001:14) talar om en form av stigma som han benämner *de normala*, med vilket han menar att det berör normativa förväntningar som inte uppfylls av personen och som kan leda till nedvärdering av en själv. Vi tolkar det som att San, Sama, Riona och Ahmed har förståelse för de normativa förväntningarna i samband med svårigheterna att bli inkluderad på arbetsmarknaden beroende på vilken grad de behärskar det svenska språket och kan arbetsmarknadskoderna. Därmed upplever våra informanter stigma att de känner svårigheter med att hålla sig till dessa svenska normativa förväntningar som ställs på dem. Även Pettersson hävdar att hennes forskning om *social delaktighet* visar att invandrare upplever hinder inom arbetsmarknaden med tanke på att de inte känner sig godtagna inom svenska majoritetsbefolkningen. Detta kan leda till att denna grupp av invandrare avskärmar sig från samhället och från sig själva, enligt Goffmans (2001) term *De egna* som inriktar sig på de som själva har stigma. Goffman talar vidare om att de som har samma stigma visar sympati och får andra stigmatiserade individer att känna sig normala och fullt mänskliga, genom att ge stöd. Exempelvis arbetade Ahmed i början på en utländsk pizzeria med andra anställda i

vilken de hade samma nationalitet. Med tanke på svårigheter med svenska språket samt kännedom om arbetsmarknadskoderna, fick Ahmed ett bra stöd i början av sitt liv i Sverige. I koppling till detta relateras Hedbloms (2004) studie som påpekar att även andra studier har visat att det är vanligt att differentiering, grundad på föreställningar om skillnader mellan könen och mellan majoritetsbefolkning och etniska minoriteter, kan leda till en marginalisering och hinder inom arbetsmarknaden. Här spekulerar vi om att dessa svårigheter för denna homogena grupp invandrare på arbetsmarknaden kanske är större än vad dagens verklighet påvisar, med tanke på Rionas och Ahmeds berättelse som vi uppfattar att de vill att arbetsmarknaden ska ta hänsyn till, se deras kompetenser men också de språksvårigheter som de har för att kunna utgöra sitt jobb.

Till Goffmans (2001) stigma *Den moraliska karriären*, i avseende till ny miljö, ett nytt språk och nya regler relaterar vi våra informanternas upplevelser av inkludering på arbetsmarknaden i Sverige. Vi anser att våra informanter anstränger sig och fortsätter blicka framåt tills de uppnår sina mål inom arbetsmarknaden trots uppkomsten av svårigheter. Även Katarina Lundqvists (2010) studie som handlar om ungas syn på sina framtidskarriärer, talar om *extern kategorisering*, vilket innefattar kategorin 'invandrare' till synes genom anpassningsstrategier. Vi ser dessa invandrare som en homogen grupp, och att många av våra informanter arbetar med lägre arbetsposition och att de upplever svårigheter inom arbetsmarknadsinkludering. Detta på grund av att det är ett nytt land med annat språk, kultur och system för dem. Vi överensstämmer med våra informanter att språket är en viktig aspekt för arbetsmarknadsinkludering eftersom vi själva som invandrare har erfarenhet av att vara i ett nytt land med ett nytt språk. Det framställs som en självklarhet att till en början, ska dessa invandrare ta de möjligheter som finns såsom praktik eller arbete med lägre statusnivå tills de kommer upp till sina mål på arbetsmarknaden. Ahmed satsade på att bli livsmedelbutikssägare vilket han också blev, för att han själv ska kunna bestämma om sina arbetsuppgifter, och för att slippa känna den form av stigma, i relation till svårigheter med språk och arbetsmarknadskoder som finns. Ahmed har gått igenom en process för inkludering tills han uppnått sin önskade arbetsposition i Sverige. Goffman (2001) som talar om den formen av stigma *Den moraliska karriären*, menar att en person som har eller tilldelas ett stigma genomgår en socialisationsprocess, att den lär sig hur den ska fungera normalt som de andra.

När det gäller Leonart och Nita uppfattar vi att de förmodligen har införlivat sig med de krav som finns på en arbetsplats, och med sina arbetskolleger. Vilket här motsägs i relation till

Goffmans (2001) teori om *stigma* som innefattas då individen inte uppfyller de normativa förväntningar, samt Petterssons (2008) teori om *social delaktighet* som resultatet visar att invandrare inte känner sig accepterade i en gemenskap med etniska svenskar. Leonart berättar att han känner sig välkommen på sin arbetsplats även om han inte trivs med sitt arbete, att han på grund av ekonomiska skäl inte har hunnit satsa på sin önskade arbetsposition som bildlärare. På sina arbetsplatser menar han att hans arbetsgivare varit väldigt nöjda med det arbete som Leonart har utfört. Han berättar att han i sitt nuvarande arbete har en högre lön än vad de andra har, och att hans önskan om ledighet regleras efter hans behov. Nita med sin ekonomiassistentutbildning inkluderades på arbetsmarknaden via bemanningsföretag, där hon också fick sin arbetserfarenhet. Vi anser att det är en viktig aspekt som visar att, genom utbildning samt arbetserfarenhet, gick det därmed lättare för henne att bli inkluderad på arbetsmarknaden inom sin önskade yrkesposition. Här undrar vi, om det är så att Leonart och Nita kan arbetsmarknadskoderna ,och därmed har de lättare för att hantera arbetsuppgifterna på ett bra sätt. Frågan ställs om vad som hargjort att Nita och Leonart upplever arbetsmarknadsinkludering lättare än de andra informanterna som upplever det som svårare. Alla våra informanter uppger att de lär sig arbetsmarknadskoderna genom att först göra klart utbildningskompletteringen eller/och arbeta med ett lägre statusjobb. Vi spekulerar kring detta och undrar om det har att göra med att Nita har läst hela utbildningen i Sverige. Däremot befinner sig Leonart i en situation där han har arbete med lägre status än vad han är utbildad till, men han gör ett väldigt bra arbete vilket innebär att arbetsgivaren är nöjd med honom.

Slutligen anser vi, att utifrån empirin och mot bakgrund av de sociologiska teorierna, är det svenska språket och arbetserfarenheten som leder till att de lär sig arbetsmarknadskoderna, och som på så vis öppnar upp vägen till en arbetsmarknadsinkludering. Vi uppfattar att det finns möjligheter för våra informanter att uppnå sin önskade arbetsposition på arbetsmarknaden, men att det tar längre tid för dem i jämförelse med majoritetsbefolkningen, förutom Sans situation vilket gick snabbt för honom att inkluderas på arbetsmarknaden inom sin yrkesutbildning. Framförallt på grund av språkliga och sociala barriärer. Vi resonerar i linje med Reyes (1998) studieresultat, som visar att möjligheten till åtgärder finns. Reyes framhäver att invandrarnas etnicitet, när det gäller inkludering på arbetsmarknaden, inte bara handlar om att deras kulturella skillnader är ett hinder till en sådan inkludering, utan även handlar om maktpositioner(samma som inom strategin). Det vill säga, att bilden av invandrare som "de andra" kan förändras genom samhällsliga institutioners regler.

Här undrar vi om Arbetsmarknadsinstitutionen verkligen kan komma med ytterligare resurser och åtgärder för att underlätta ännu mer för denna grupp invandrare med akademisk bakgrund, med tanke på de resurser som finns idag såsom utbildningskomplettering och undervisning av det svenska språket. Våra informanternas situation har resulterat i ett arbete som inte för alla motsvarar deras formella kvalifikationer, men som för en del övergått i annat önskvärt jobb efter att de lärt sig det svenska språket och efter att ha genomgått en utbildningskomplettering. Det är aktiveringspolitiken som kan påverka detta genom regler, lagar, sanktioner och resurser (Hedbloms, 2004). Vilket vi i våra informanternas fall anser detta som en genomgående process och som är försvarbar. Ahmed och San är inkluderade och har uppnått sina önskade positioner på arbetsmarknaden, medan Sama fortfarande fortsätter sträva mot sitt önskade positionsmål.

8.2 Strategier

I denna del presenterar vi våra informanternas strategier på vägen till arbetsmarknaden i förbindelse till tidigare forskning och Bourdieus (1999) två olika fördelningars kapital; socialt och kulturellt.

8.2.1 Socialt kapital

Ahmeds, Nitas, Sans, Rionas och Leonarts strategier för att komma in på arbetsmarknaden anser vi kan analyseras med hjälp av Bourdieus (1999) begrepp socialt kapital. Med dagens normer och värderingar kan ingen klara sig utan det sociala kapitalet som alltid är relaterat till människor, släkten och sociala nätverk (ibid.). Individen kan känna sig utanför det sociala kapitalet, om den inte tillhör samma statusmässiga nivå (ibid.). Personer med olika klasstillhörigheter kan ha svårt att "mätas", klassnivå vilket kan ha svårt att mötas på samma våglängd (ibid.). Även våra informanter använder sina strategier för att kunna uppnå sina önskade klassnivåer på arbetsmarknaden. Ahmeds och Nitas situation är unika i vårt empiriska material gällande strategi för att få arbete, i samband med det som Bourdieu talar om gällande det sociala kapitalet relaterat till sociala nätverk, att individen har bra kontakter och inte känner sig utanför. Ahmeds sociala kapital utgjordes utifrån hans svenska sambo som vi anser utgjorde ett bra socialt nätverk för honom i att han lyckades att lära sig det svenska språket och på så vis uppnå sin önskade arbetsposition som livsmedelsbutikägare.

”Det var min sambo som hjälpte mig med att komma in i samhället, jag umgås mycket med hennes familj och kompisar. Jag tycker att om man vill komma in i det svenska samhället och hela

systemet och att träna språket går all detta snabbare via direkt kontakt med svenskar, det är enda hjälpmedel”(Ahmed).

Det är inte med nödvändighet Ahmeds strategi, socialt nätverk till arbetsmarknadsinkludering, är en lösning för alla invandrare, att ha en relation med svensk.

Nita upplevde att hon hade rätt social kapital, i vilket hon fick bra stöd och hjälp från bemanningsföretaget, därmed gick hennes process på arbetsmarknaden lättare och snabbare att uppnå sin klassnivå. Hon har en juridisk bakgrund. Nyckeln till hennes situation med att lyckas till arbetsmarknaden är genom sociala kontakter, socialt nätverk, (jfr med Bourdieus (1999) socialt kapital). Nita fick erfarenheter genom bemanningsföretaget och där blev hon rekryterad till olika arbetsplatser inom hennes inriktning med den ekonomiassistentutbildning som hon har ifrån Sverige. Nita beskriver sitt sociala kapital i relation till arbetsmarknaden, där hon anser att det gäller att visa intresse för arbetsgivaren. Självt menar hon att hon enbart har upplevt positiva saker, då hon ser sig själv som flexibel person, att hon kan flera språk och förstår människor från andra kulturer. Det finns inga svårigheter alls för henne och hon har fått sitt första arbete efter två eller tre veckor, och det andra arbetet efter en vecka. Hon menar att det är på grund av finanskrisen som det är många människor utan jobb idag. Hon yttrar att hon inte ser finanskrisen som ett hinder för att hitta arbete: *"Men ändå om man vill kan man pendla eller flytta till andra större orter såsom Malmö eller Göteborg, där det finns stora möjligheter att hitta jobb"* (Nita). Hon menar att genom det sociala nätverket och genom att själv ta initiativet och ta kontakt och söka arbete genom annons, skicka CV och visa intresse för arbetet, lyckas man med att uppnå sitt önskemål på arbetsmarknaden. Därmed menar vi att Nita kan styra sitt kapital genom att föra med sig förändringar såsom exempelvis att flytta, om en sådan flytt ska passa till hela familjen, enligt Bourdieus (1999) teori. Frågan ställs skiljer denna form av Nitas strategi, socialt nätverk, från övriga befolkningen? Däremot något som lättare kan öppna upp vägen till arbetsmarknaden, verkar vara Nitas goda själförtroende.

När det gäller Leonart med hans akademiska bakgrund som modersspråklärare, arbetar han idag som snickare i Sverige. Inriktningsvalet som modersspråklärare var en önskning av familjen och han vill inte arbeta med detta i framtiden. I Leonarts fall anser vi att det sociala kapitalet har påverkat hans val på arbetsmarknaden. Han hittade sitt snickararbete genom sociala kontakter, socialt nätverk, (jfr med Bourdieus (1999) sociala kapital). Leonart berättar att han skulle köpa möbler genom en annons, och personen som ville sälja sina möbler hänvisade Leonart till sin chef där säljaren själv också arbetade som snickare och på så sätt

fick Leonart arbete. På den andra arbetsplatsen gick det också ganska snabbt och lätt att få arbete, där fick han arbetet genom sin handläggare på Arbetsförmedlingen. Han menar på att här hade han stor hjälp av att han hade bra referenser från det första arbetet. Men Leonarts framtidsmål är att utbilda sig till bildlärare och arbeta inom denna inriktning i och med att han har denna egenskap och vilja. Vi menar att för Leonarts strategi genom kontakter var det sociala nätverk som ledde till att han fick sina arbeten, trots att det inte önskad klassnivå. I enighet med Leonarts situation i samband med hans arbetspositions förändringar kopplas Bourdieus (1999) teori: Att människor uppfattar varandra med olika livsstilar beror på olika habitus, och detta gör att vi kan betrakta vissa olikheter som naturliga. Därmed fungerar detta som en grundsats för den klassificering av position som snickare idag, för Leonart. Vi anser att det sociala kapitalet är en väldigt bra och viktigt modell för Leonart så som för andra för att kunna komma in på arbetsmarknaden. Men om det fattas utbildning som krävs i Sverige då räcker det inte bara med det sociala kapitalet.

Leonart har aktivt arbetat som snickare i Sverige, med tanke på att det ska fungera bra med den ekonomiska tryggheten i familjen, trots att han inte trivs med detta yrkesarbete. Detta kan vi relatera till Bourdieus (1999) teori om socialt kapital, där han menar att individens agerande och tänkande påverkas av den sociala omgivningen:

”Jag var tvungen att ta detta jobb på grund av regler och krav som ingår i A- kassan, annars hade jag förlorat A- kassan och inte fått någon ersättning alls. Jag jobbar fortfarande idag på samma arbetsplats i fem år trots att jag inte trivs” (Leonart).

Leonarts upplevelse om kraven som A-kassan har gör att han känner sig tvungen att ta vilket jobb som helst även dem som han inte trivs med, annars förlorar han ersättningen från A-kassan. Även Hedblom (2004) menar att olika sanktioner som klienten måste anpassa sig till, exempelvis genom krav relaterade till socialbidraget, som är anslutet till aktiveringskravet, används som en huvudsaklig del i ”fostran” av klienten. Här ser vi att Leonart är tvungen att acceptera den arbetspositionsnivå som han inte trivs med.

San med läkarbakgrund, beskriver sin strategi gällande jakten på sitt arbete som allmänläkare, att han hittade det på en annan ort. Samtidigt menar San att när det gäller att hitta arbete fick han sin tjänst genom sina ansträngningar och med hjälp av arbetsförmedlingen. Han får pendla till sin arbetsplats, där han trivs och känner sig välkommen. Bourdieu (1999) anser att

det sociala kapitalet även kan påverka det ekonomiska kapitalet, genom huruvida man har ett arbete eller inte (ibid.). Bourdieu (1999) menar att sociala relationer och kontakter mellan människor bidrar till ett arbete. I Leonarts fall anser vi att hans sociala nätverk var genom kontakter med människor och inte genom de statliga institutionerna. Däremot i relation till Ahmeds, Nitas, och Sans situationer anser vi att det sociala nätverk genom de statliga institutioner är en viktig aspekt vilket den öppnar vägen till arbete. Här undrar vi om denna grupp invandrare har mer begränsat social nätverk i jämförelse med övriga befolkningen med tanke på att för denna grupp är det ett nytt land med annan kultur och språk samt att de inte känner många människor. För de flera av våra informanter har det sociala nätverket fungerat bra bara genom de statliga institutionerna, vilket här anser vi att även staten med sin makt kan ha påverkan i denna gruppinvandrades situation på arbetsmarknaden.

Riona var inte nöjd med den hjälp via socialt nätverk och som hon fick av samhället, statliga institutioner. Hon fick kämpa mycket och det tog lång tid för henne tills hon uppnådde sin klassnivå på arbetsmarknaden. Hon berättade att det var kommunen som hade investerat i pedagogisk utbildning genom Arbetsförmedlingen (AMS). Utifrån Rionas berättelse uppfattar vi att hon har kämpat hårt hela tiden för att uppnå sitt karriärsmål. Även Ekberg och Hammarstedt (2002) menar att en förklaring till arbetslösa invandrare kan vara statens påverkan genom lagar och regler, såsom exempelvis innan mitten av 1980-talet, då Arbetsförmedlingen hade ansvaret när det gällde arbetslinjen om flyktingar då många flyktingar kom snabbt in på arbetsmarknaden. Dock förändrades detta när Invandrarverket tog över, speciellt under mitten av 1990-talet. Då menar Ekberg och Hammarstedt (2002) att arbetsmarknadsläget var katastrofalt dåligt för många invandrargrupper, då det för dessa tog lång tid att komma in på arbetsmarknaden. Här spekulerar vi, att för dessa invandrare som har svårt att inkludera sig på arbetsmarknaden inom sin klassnivå såsom i Rionas fall om arbetsmarknadens institution kan erbjuda ytterligare möjligheter för att det ska komma snabbare till arbetet.

I förhållande till Ahmeds, Nitas och Sans samt Rionas tidigare nämnda berättelser, visar Reyes (1998) resultat att etnicitet inte bara handlar om skillnader utan också om makt, med vilket Reyes (ibid) menar att samhället har makten och kan påverka invandrarnas situation, beroende på etnicitet, något som formar relationerna på arbetsmarknaden. I förbindelse till detta relaterar vi till Rionas upplevelser på arbetsmarknaden som visar att strukturerna i samhället påverkar invandrarnas situation på arbetsmarknaden genom regler och lagar, såsom

AMS och kommunens bestämmelser om garantiarbete och kommunens påverkan i form av hinder för modersmålspråkstöd på grund av ekonomiska aspekter. Kommunen vill spara pengar när det gäller modersmålstöd, sålunda ledde detta inte till någon lycka för Riona. Hedblom (2004) anser att i Sverige är aktiveringspolitiken regionalt baserad, vilket innebär att utförandet kan skilja sig från kommun till kommun och till och med inom samma stad. Vi tolkar det som att det sociala kapitalet, socialt nätverk, inte var till någon nytta för Riona med hänsyn till samhällets regler och lagar på grund av begränsade ekonomiska resurser. Trots allt är Rionas förhoppningar att hennes framtid kommer att vara lysande med tanke på hennes mål, att fortsätta arbeta som lärare och få en fast tjänst. Vi ifrågasätter kommunens beslut i just Rionas fall, om det verkligen är rätt beslut, med tanke på hur viktigt det är att behålla kvar modersmålspråkstödet för invandrarbarn, och samtidigt hade Riona kunnat stanna kvar i sitt arbete. Här kan vi konstatera att för Riona är det mycket svårare och mer begränsat med det sociala nätverket i jämförelse med övriga befolkningen. Riona har haft det väldigt kämpigt och det har varit en lång väg för henne att komma fram till sitt mål på arbetsmarknaden. Vi menar att flera av våra informanter har haft nytta av socialt nätverk genom de statliga institutionerna, medan andra inte haft det.

Alla våra informanter är aktiva, initiativtagande, positiva och viljestarka personer. Även Petterssons (2008) studieresultat visar att informanterna resonerade på individnivå snarare än talade om samhällsåtgärder, när det handlar om inkluderingen och acceptans i det svenska samhället. Här kan vi se att Petterssons informanter inte förväntade sig så mycket hjälp från samhället, utan att de själva tog initiativet och ansträngde sig för att komma in på arbetsmarknaden och så vidare, samt accepterade de situationer som de befann sig i. Även Lundqvist (2010) talar om *extern kategorisering* där hon menar att hennes informanter fortsätter framåt med sina önskade mål på arbetsmarknaden trots de svårigheter som dyker upp för dem. Likaså våra informanter menar att de själva har tagit initiativet att kämpa på de har nått fram till sina specifika önskade yrkesarbetspositioner trots de svårigheterna som fanns. De menar också att de har fått hjälp av samhället och från institutionella institutioner, vilket vi betraktar som en form av sociala nätverk i relation till Bourdieus term sociala kapitalet. Beträffande att använda sig utav strategin Socialt nätverk, som ett led ut på arbetsmarknaden har också inneburit att de fått kämpa extra mycket och det har tagit längre tid för dem att uppnå sin klassnivå. Detta är en självklarhet med tanke på ett nytt land, nya regler och lagar.

8.2.2 Kulturellt kapital

Lubna beskriver sig själv med tillhörighet till en viss hög statusnivå, gällande strategier mot en önskad arbetsposition, och hon vill inte ha arbete med lägre statusjobb att göra. Detta relaterar vi till Bourdieus (1999) begrepp *kulturellt kapital* som menar att den utgörs av utvecklade språktraditioner och olika yrkesutbildningar. Vidare belyser han det som att den finns i människor som kunskaper, erfarenheter, hur en människa talar och rör sig, vilka glasögon den väljer att ha på sig beroende på trosföreställningar, även Lubna ser på sig själv med hög statusnivå.

Det finns en uppfattning i Lubnas berättelse om att hennes situation är enastående från våra andra informanter. Lubna har fått hjälp från Arbetsförmedlingen när det gäller att validera sin akademiska ingenjörutbildning från sitt hemland, och hon har informerats om att vägen till arbetsmarknaden inte är lätt, utan att hon måste läsa vidare och komplettera med det som behövs på högskolan. Reyes (1998) anser att inom industrin och det allmänna området, försvinner många ingångsjobb och kompetenskraven ändrar karaktär. Exempelvis har organisatoriska förändringar och teknisk utveckling ökat kraven på grundläggande kunskaper och ansvarstagande även längre ner i arbetsorganisationen. Reyes använder ofta begrepp som social kompetens, kulturellt avstånd, och Sverigespecifika kunskaper i syfte att framhålla dessa som kulturella handikapp. Vi uppfattar att Reyes (1998) menar att på grund av höga kompetenskrav och den trångsynta majoritetsbefolkningen som tvekar på invandrades kompetens, reaktioner orsakade på grund av strukturella förändringar i ekonomin, försvåras situationen för invandrare med akademisk bakgrund vad det gäller möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Detta relaterar vi till Lubnas fall, där hon tänker förhålla sig till sin önskade arbetsposition för att behålla sin status, kulturellt kapital (jfr med Bourdieus begrepp, kulturellt kapital, 1999) Vi uppfattar att Lubna inte vill ha arbete med lägre status utan hon vill arbeta inom sin yrkesutbildning som apotekare efter att hon har läst klar. Här vore intressant att se hur det kommer att gå för henne om hon lyckas förhålla sig till denna strategi som är kopplad till Bourdieus (1999) begrepp kulturell kapital med tanke på ett nytt land, nytt språk och annan kultur.

Lubna har ändrat sin yrkesutbildning som ingenjör till apotekare då hon från början ville utbilda sig till apotekare i sitt hemland, men aldrig blev antagen. Vi anser att samhällets regler och lagar kan ha en negativ påverkan för många invandrare med akademisk bakgrund när det gäller de tidigare nämnda höga kompetenskraven som Reyes (1998) talar om. För Lubnas specifika situation har samhället en positiv påverkan när det gäller hennes val att utbilda sig

vidare för att därefter kunna uppnå sitt mål på arbetsmarknaden, och hon är fast inställd på att arbeta bara med sin yrkesinriktning (med tanke på Bourdieus kulturella kapital). Hedblom (2004) talar också om att regler och lagar påverkar individens val till att integrera sig på arbetsmarknaden genom att erbjuda möjligheter som leder till en förbättring av kvalifikationsnivån, vilket i sin tur leder till att individens kunskap om sociala rättigheter förstärks. Lubna anser att det genom CSN finns möjligheter att utbilda sig för att man ska kunna klara sig ekonomiskt och slippa ta vilket arbete som helst. Hon betraktar sin specifika yrkesutbildning som att den ger henne en hög status, kopplad till kulturell kapital (i enlighet med Bourdieus begrepp). Vi uppfattar som att den möjligheten som CSN ger, att studera med försörjningsstöd, fungerar som kulturellt kapital enligt Bourdieu, och har möjliggjort för Lubna att kunna studera vidare för att uppnå sin dröm. Vi ifrågasätter om yrket som apotekare efterfrågas på arbetsmarknaden, vilket har betydelse för hur stor chansen är att få arbete.

Utifrån Hedbloms resonemang om aktiveringspolitikens påverkan på individens integration på arbetsmarknaden så ser vi även att San med utländsk läkarbakgrund har fått hjälp från samhället. San medger att han fick stor hjälp från Arbetsförmedlingen på väg till arbetsmarknaden, i form av allmän information, betygsvärdering och resersättning i samband med sitt kunskapsprov och pendlingen till sin praktikplats. På så sätt ser vi att det strukturella samhället kan påverka arbetsmöjligheterna för invandrare med akademisk bakgrund positivt. San kunde behålla sin term kulturella kapital där och arbeta med sin specifika yrkesarbetsposition som läkare. Här undrar vi om valet av yrke som läkare har gjort att San kunnat hitta arbete direkt efter sin praktik, med tanke på att efterfrågan efter läkaryrket är stort på arbetsmarknaden. Bäckström et al. (2012) menar att projektresultatet visar att den korta vägen till en svensk läkarlegitimation tog i genomsnitt 2,1 år, genom att individerna i fråga har haft språkstudier med kunskapsstöd och praktik. Exempelvis fick 110 av de 141 läkare som deltog tidigt i projektet (år 2000) arbete.. Byrne (2005) framhäver att genom hög kompetens kan öppna vägen till arbetsmarknadsinkludering, vilket vi anser att detta inte stämmer med våra informanters beskrivning. Exempelvis när det gäller Sans situation spekulerar vi i detta, om problemet rör sig i första hand om efterfrågan på utbildningens arbetsmarknad, än att det är ett högkompetens yrke enligt Bryne. I Sans situation som läkare visar det sig vara lättare att få arbete inom, än i andra informanters fall trots deras kompetens som ligger på ett ungefärlig samma nivå, och att med tanke på att flera andra upplever språksvårigheter förutom San.

Lubnas strategi, kulturellt kapital blev en fördel för henne att utbilda sig till önskad arbetsyrkesinriktning, men vi undrar om den ekonomiska möjligheten genom CSN inte hade funnits, om Lubna fortfarande hade valt denna strategi för att behålla sin statusnivå. Kommer Lubna att få arbete som apotekare efter sin utbildning om efterfrågan på arbetsmarknaden inte är så stor inom apotekaryrket så som det är inom läkaryrket. När det gäller Sans strategi att behålla sin position kopplad till Bourdieus (1999) begrepp kulturellt kapital visar det sig att det har med yrkesval att göra gällande arbetsmarknadens efterfrågan.

9. AVSLUTANDE DISKUSSION

I detta avsnitt gör vi inledningsvis en återkoppling till vårt analyskapitel och till tidigare forskning i inledningskapitlet. Sedan presenteras en sammanfattning av studiens resultat vilket här diskuteras som svar på studiens frågeställningar. Syftet med vår studie var att undersöka upplevelser hos invandrare med akademisk bakgrund angående deras situation på arbetsmarknaden i Sverige samt deras synpunkter på möjligheterna att lyckas med att etablera sig inom ett kvalificerat yrkesområde. Med utgångspunkt mot syftet avser vi här besvara våra frågeställningar: I vilken mån upplever invandrare med akademisk bakgrund inkludering på arbetsmarknaden? Vilka strategier använder dessa invandrare för att bli inkluderade på arbetsmarknaden?

Enligt de tidigare studierna, utefter vilka våra problemformuleringar skapades, visar både Petterssons (2008) och Lundqvists (2010) studier att möjligheten till invandrades inkludering på den svenska arbetsmarknaden finns, men att det även finns hinder och begränsningar. När det gäller vår förståelse om vår studies problemställning har vi från början haft den uppfattningen att invandrare med akademisk bakgrund upplever svårigheter eller hinder med att inkluderas på arbetsmarknaden. Därav var vår uppfattning att invandrare även har svårigheter när det gäller deras strategi för att komma in på arbetsmarknaden och för att uppnå sina mål. Vi undrade vad det var för hinder eller svårigheter.

Vi anser att våra informanter har gemensamma upplevelser när det gäller att vara aktiva, anstränga sig för att bli inkluderade och uppnå sina positioner på arbetsmarknaden. Steget till inkludering på arbetsmarknaden innebär att kämpa, tro på sig själv och inte ge upp samt att ha praktik/arbetserfarenhet med sig från det svenska samhället. Med tiden lär sig informanterna de koder som finns ute på den svenska arbetsmarknaden och utvecklar det svenska språket och därmed ökar också deras självförtroende. Därmed tar det längre tid för dessa invandrare för att inkludera sig inom sitt önskade yrkesarbete och uppnå tidigare klassnivå, förutom i Sans fall. Vilket dock visar på att efterfrågan av arbetskraft är den största betydelsen vad gäller att få ett arbete inom sitt gebit. Exempelvis fick San arbete som läkare trots hans språksvårigheter och han behövde dessutom inte läsa om hela läkarutbildningen. Ett annat exempel är Tina som har den kompetens som krävs och talar bra svenska, men ändå inte lyckats hitta ett arbete ännu som apotekstekniker. Hälften av våra informanter har redan

lyckats med att nå sin önskade positionsnivå på arbetsmarknaden, medan andra är på väg till att uppnå det.

Vi blev positivt överraskade av att exempelvis läkarutbildningen värderades likvärdigt i Sverige, oavsett i vilket land du har läst läkarprogrammet. Det innebär att människor med läkaryrket slapp läsa om utbildningen, förutom naturligtvis svenska språket och att klara läkaretestet.. Från början har vi ifrågasatt strategin, det vill säga språkstudier med kunskapsstöd och praktik, då vi ansåg det som onödigt och som slöseri av resurser både för individerna i fråga och för samhället, när dessa invandrare redan har sin utbildning ifrån sina hemländer. Vi har tvingats tänka om sedan vårt resultat visat något annat. Vi anser att det är en bra kombination med praktik och svenska språkstudier, men dock inte att läsa om hela utbildningar ifall att de bär med sig en relevant akademisk utbildning ifrån sitt hemland. Givetvis skall utbildningen kompletteras med det som behövs vad gäller säkerhet och för att eventuellt uppnå en likvärdig standard, såsom det görs på exempelvis läkarutbildningen. Att finna ett arbete eller inte inom sitt gebit och som akademiker med utländsk bakgrund är avhängigt arbetsmarknadens efterfrågan inom respektive yrken, detta utöver det sociala nätverket som givetvis kan öppna upp dörrar in till arbetslivet.

Flera av dem har haft lätt för det och vissa har upplevt svårigheter när de sökt arbete på grund av ålder, kompetens, men särskilt bristande språkkunskaper med tanke på att det är ett nytt land med annat språk, kultur och system. Därmed upplever de flesta av våra informanter svårigheter att snabbare inkluderas på arbetsmarknaden inom deras önskade yrkesinriktningar. Informanterna kategoriseras till en lägre statusklass till en början, med tanke på deras akademiska bakgrund, och för att de ska kunna uppnå sin klassnivå på arbetsmarknaden måste de ge tid till sig själva, kämpa och anstränga sig extra mycket genom att använda sig av sina strategier. Den snabbaste strategin för att nå ut på arbetsmarknaden går genom det sociala kontaktnätet, som blir en nyckel för att kunna nå målen och den önskade klassnivå de önskar på arbetsmarknaden. Vi anser att strategin att söka i sitt sociala nätverk och exempelvis genom kontakter med myndigheter eller andra sociala relationer, för denna grupp invandrare med akademisk bakgrund inte skiljer sig från övriga majoritetsbefolkningen. Det går att dra en slutsats att invandrare med en akademisk bakgrund i förhållande till invandrare utan en akademisk bakgrund med mindre sociala kontakter än övriga befolkningen i samhället, har lättare att ta sig in på arbetsmarknaden. Det har visat sig vara tidskrävande, men möjligt. Vi ser dock att högutbildade svenskar snabbare når sin klassnivå vad gäller relevanta yrken.

De flesta av våra informanter har förståelse för denna form av strategi, dock som en svår och påfrestande väg till arbetsmarknaden. För de informanter som har upplevt svårigheter på vägen in i arbetsmarknaden är det också samhället, statliga institutioner, som kan påverka att det går i rätt riktning. Exempelvis genom regler och lagar i fråga om ekonomiska aspekter, när det gäller erbjudanden om möjligheter som kan leda till förbättringar av kvalifikationsnivån. Här spekulerar vi om att samhället, genom krav och resursfördelning, möjligtvis kan ge ytterligare stöd och hjälp. Detta ska utföras genom överenskommelser mellan stat och institutioner så att arbetsgivarna tjänar på att anställa dessa invandrare och på så sätt underlättar möjligheterna till en arbetsmarknadsinkludering. Det finns skillnad bland värde på människors akademiska utbildning i samband med arbetsmarknadsinkludering gällande exempelvis utbildning som sjuksköterska, såsom i Tinas fall. Den värderas på en lägre nivå som undersköterska här i Sverige. Det innebär att hela utbildningen måste läsas om på nytt. Däremot behövde läkarna inte detta utan bara komplettera med språktest samt kunskapstest, såsom i Sans fall. Därmed ser vi att detta är en självklarhet att varje land har sina specifika regler och lagar när det gäller utbildningssystemet och vägen till arbetsmarknaden. I detta fall anser vi att det inte handlar bara om språksvårigheter utan också om arbetsmarknadens efterfrågan. Här inser vi att denna problematik är svår och att alla länder skulle kunna ha åtminstone någon slags minimikrav där man kan mötas utifrån att alla länder har olika utbildningssystem.

Vi ifrågasätter, våra informanters val av strategi när det gäller möjligheten eller kapaciteten, det vill säga om den fungerar lika bra för alla. Exempelvis Ahmed fick stöd och hjälp av sin svenska sambo med att komma in på den svenska arbetsmarknaden, och kunde uppnå sin önskade klassnivå. Ett annat exempel är Nitas och Sans föreställningar om att vara beredda att pendla eller flytta till andra orter för att kunna lyckas med sitt önskemål på arbetsmarknaden. Vi menar att pendlandet naturligtvis skulle kunna vara en lösning, men när det gäller att flytta anser vi inte att det är en lösning i alla situationer, exempelvis om ens partner redan har ett arbete på den primära boendeorten. Då ser vi inte att detta är en god lösning, om partnern därmed blir arbetslös. Däremot den strategi som fungerat för Nita anser vi kan vara en effektiv strategi för alla. Nita ser det som en lösning, att genom bemanningsföretag arbeta med sin kvalificerade yrkesutbildning och öka sitt självförtroende och sin självsäkerhet i avsikt att uppnå sin önskade arbetsposition. Det gäller bara att man får rätt information och tränar upp sig.

Utifrån vår empiri och resultatet kan vi inte påstå att någon generalisering är möjlig att göra. Dock, med hjälp av vår teori och tidigare forskning, anser vi att vårt resultat kan nå en generalisering som gör det tänkbart att skapa en vidare uppfattning av arbetsmarknadsinkludering. Resultaten lyfter fram benägenheter och invändningshelheter. Vi menar att våra informanter har olika erfarenheter, vilket ger en olikdimensionell bild av hur informanterna tänker om sig själva i relation till inkludering och strategi på den svenska arbetsmarknaden. Vi anser ändå att informanterna mötas kring en beröringspunkt och det är att kunskaper om arbetsmarknadskoderna krävs samt svårigheterna gällande arbetsmarknadsinkludering förekommer i samband med de osäkerhetstecken som de skickar ut i form av exempelvis språkliga svårigheter, men genom arbetserfarenhet med lägre klassnivå behärskar de det svenska språket och ökar deras självförtroende.

Vår studies slutliga resultat visar att upplevelsen av svårigheter på väg till arbetsmarknadsinkludering, finns hos våra informanter. Det är bara få av informanterna som upplever det i samband med de osäkerhets tecken som de skickar ut, såsom exempelvis språkliga svårigheter. Informanterna möts ändå kring tanken om utbildningskompletteringar och erfarenhet av att lära sig arbetsmarknadskoderna som krävs för att de ska lyckas nå sin önskade höga klassnivå på arbetsmarknaden. Detta överensstämmer med vår förförståelse, när det gäller att ha svårigheter med att inkludera sig på sin önskade klassnivå på arbetsmarknaden. Men trots det anser vi att vår studies resultat inte har påverkats av vår förförståelse, med tanke på att vi hade den kunskap som krävs vad gäller att inta en professionell hållning, på så sätt att vi var inlästa på tidigare forskning och teorier, därmed ställde vi relevanta och öppna frågor till informanterna. Vidare visar resultaten att hälften av våra informanter redan har lyckats med att nå sin önskade klassnivå på arbetsmarknaden med hjälp av praktik och arbetserfarenhet via bemanningsföretag samt genom att ha självförtroende. Däremot andra är på väg att uppnå det. Den största betydelsen inom arbetsmarknadsinkludering är efterfrågan på yrket, vilket kan vara det samma för övriga befolkningen men att detta är en extra underlättning till möjligheten på arbetsmarknadsinkludering för särskilt denna homogena grupp som har ännu svårare att komma in på arbetsmarknaden. Strategierna för att nå ut på arbetsmarknaden är för de flesta det sociala nätverket, som exempelvis genom kontakter med myndigheter eller andra sociala relationer, som är en nyckel för att kunna uppnå sina mål och sin önskade klassnivå på arbetsmarknaden. Gällande sociala nätverk genom statens institutioner och kontakter med

myndigheter, kan det fungera som en maktmekanism som både kan möjliggöra och begränsa ytrummet på arbetsmarknaden för denna grupp.

I enlighet med vårt resultat spekulerar vi i, om det enbart handlar om att dessa invandrare har en akademisk bakgrund, och att de därmed har höga krav på sig själva om att ha en hög klassnivå även på den svenska arbetsmarknaden, och att det är därför som de upplever svårigheter, samt om de hade upplevt samma svårigheter upplevelserna och situationen för. Det skulle vara intressant att vidare undersöka invandrare som inte har akademisk bakgrund, om hur de upplever möjligheterna på arbetsmarknaden, till skillnad även mot Pettersons breda studie som inriktar sig på alla invandrare med eller utan akademisk bakgrund samt som inriktar sig på boende, politik, utbildning, arbete och fritid, gällande invandrares delaktighet och upplevd acceptans i det svenska samhället. Vi undrar även om urvalet av våra informanter, med tanke på att de kommer från olika länder som från Kosovo, Irak och Kazakstan, har haft betydelse för de resultat som vi kommit fram till, eller om vi fått samma resultat om vi hade valt andra länder, såsom Danmark, Norge, England eller Tyskland. Därmed rekommenderar vi en vidare forskning kring situationen för invandrare med akademisk bakgrund från flera olika länder. En annan tanke om vidare studier som vi fångats av, är att undersöka arbetsgivare i form av olika organisationer, för att undersöka deras syn på invandrare med akademisk bakgrund, med hänsyn till invandrares kompetensvalidering på arbetsmarknaden.

KÄLLFÖRTECKNING

- Alvesson, M.& Sköldberg, K. (1994). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, Lund: Studentlitteratur.
- Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska Metoder, att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber
- Bäckström, Lars at. (2012). *Hjälp invandrade akademiker*. 11/07/2012
<http://nwt.se/asikter/debatt/article1135998.ece> Hämtad:15/10/2012
- Bourdieu, P. (1999). *Praktiskt förnuft -Bidrag till en handlingsteori*. Göteborg: Daidalos
- Bryman, A. (2006). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber ekonomi.
- Byrne, D. (2005) *Social exclusion*. Open University Press England.
- Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen*, Lund: Studentlitteratur.
- Djurfeldt, G, Larsson, R.& Stjärnhangen, O.(2003) *Statistisk verktygslåda samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder* Lund: Studentlitteratur
- Ekberg, Jan & Hammarstedt, Mats (2002). *20 år med allt sämre arbetsmarknadsintegrering för invandrare*. <http://www2.ne.su.se/ed/pdf/30-4-je-mh.pdf>, hämtad 24/01-2012
- Goffman, E. (2001). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Prisma.
- Halvorsen, K.& Andersen, S. (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*, Lund: Studentlitteratur.
- Hedblom, A. (2004) *Aktiveringspolitikens Janusansikte - En studie av differentiering, inklusion och marginalisering*.
<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=21605&fileOid=1693288>
hämtad 14/03/2012
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur
- Lundqvist, K. (2010). *Möjligheternas horisont - Etnicitet, utbildning och arbete i ungas berättelse om karriärer*. <http://liu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:310127>
hämtad10/3/2012
- Michael Hagos (2001) <http://www.akademia.org/projektit/invandr/sverige.htm> hämtad 10/3/

Migrationsinfo (2012) *Historiskt – fakta om invandring*.

<http://www.migrationsinfo.se/migration/sverige/arbetskraftsinvandring/historiskt/> hämtad 04/10/ 2012

Neergaard, A. (2006). *På tröskeln till lönearbete - Diskriminering, exkludering och underordning av personer med utländsk bakgrund*. Stockholm: Edita Sverige AB

Pettersson, Helen Jacobson (2008). *Socialt medborgarskap och social delaktighet – Lokala upplevelser bland unga kvinnor och män med utländsk bakgrund*. Växjö universitet: Institutionen för vårdvetenskap och socialt arbete.

Reyes, P. (1998). *I skärningspunkten mellan genus och etnicitet - Ett ekonomiskt historiskt perspektiv på invandrarkvinnor i svenskt arbetsliv*.

http://nile.lub.lu.se/arbarch/aa/1998/aa1998_vol04_s13-31.pdf hämtad 13/3/2012

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Bromma: CM-gruppen.

Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*, Lund: Studentlitteratur.

INTERVJUGUIDE

Bakgrund

Namn, ålder?

Varifrån kommer du?

Hur länge har du bott i Sverige?

Utbildning/Arbete

Har du någon utbildning eller arbetserfarenhet från ditt hemland? Vad?

Läser/studerar eller arbetar du nuförtiden i Sverige?

Hur gick det till att få arbete?

Tänker du arbeta inom din yrkesutbildning i Sverige?

Upplever ni några svårigheter eller möjligheter? Hur?

Inkludering

Hur upplever du mottagandet på arbetsmarknaden?

Hur upplever du känslan av att arbeta tillsammans med din omgivning under din aktivitet, skol- eller arbetstid?

I vilken mån får du stöd och hjälp från staten?

Hur känner du dig att leva i ett nytt land och ny kultur?

Framtid

Hur tänker du kring din framtid?

Har du något karriärmål och hur tänker du uppnå detta?

Hur ser ditt liv ut om tio år?

Har du något mer att tillägga?

Zainab Luaibi

Ganimete Dervodeli Brajshori



Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se